

Alte Drucke

IVDOCI || CLICHTHOVEI || THEOLOGI PA-||RISIENSIS, || De vita & moribus Sacerdotum || Opusculum, eorum dignitatem || ostendens, & quibus ornati ...

Clicthove, Josse

Parisiis, 1563

PROLOGVS MAGISTRI IOANNIS ROKYZANAE.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150190

PROLOGVS MA-
GISTRI IOANNIS

R O K Y Z A N A E .

AD Christi Iesu Domini nostri lau-
dem & honorem, pariterque in
fidei nostræ robur & munimen:
Pater & filius & spiritus sanctus,
vnus Deus omnipotens, ex cuius
potentia constat totius mundi confecta
harmonia cuius sapientia entium singu-
lorum multitudo est effecta, cuiusque be-
neuolentia in esse † persistere extat con-
seruata. Sine quo nullum ritè fundatur
exordium. Sine quo † non sanus sed eger
est: non prudens, sed stultus: in ægritudi-
ne laborat assidua, & in cæcitate noxia
stultus permanebit continuè, donec ad
ipsum fontem sapientiæ totis viribus se
conuertat. Ipse ergo tam magnificus, mi-
rificus, & laudabilis dominus, concedat
mihi, licet minimo in spe Iesu Christi,
suo & suorum seruo, scientiam magno-
rum sporum & electorum sanctorum,
pro ipsis Iesu Christi Sacramentis itè sa-
pienter & prouidè loqui, cui non possint
filij iniquitatis resistere, & fidem poten-

†

addo
† homo.

tissimam contra insultus diaboli, ipse Pa-
ter luminū velit placidè cōdonare. Quis-
quis autem domini est, iungatur mihi, vt
foelicissima domini prælia præliādo, ho-
stibus legis, fidei Christianæ Orthodoxæ,
& inimicis Ecclesiæ possim viriliter oc-
currere, & ranas Aegypti tumētes & gar-
rulas, atque cyniphes acriter † punientes
exflare & effugare. Det, inquam, Iesus
Christus, Dominus omnipotens, qui est
Deus, & sciētiarū dominus, qui est labo-
rum merces optima, veritas, vita & via tu-
tissima, mihi indigno, ceterisque ecclesiā
sanctorum, quæ ab ignitis hodie vexatur
serpentibus, à negotiisq; tenebras colen-
tibus agitatur, defendere, & velut Ortho-
doxæ patres fidei fecere, plurimos ab er-
rore reuocare, & constanter liberare.

Tria nanque sunt, Charissimi, quæ me ad
presens vrgent negotiū & instigant: puta,
honor Dei, profectus sanctæ matris Ec-
clesiæ, & cōscientia propria. Cū ad hoc
quilibet Christianus adulus ex manda-
to domini strictissimè obliget: eò quòd
quodāmodo infinitè plus Iesum Christū
sponsum & suā Ecclesiā diligere, quā pa-
rētes carnales, quā bona tēporalia, quā
honore propriū, aut seipsum debet. Pro

Intentio
authoris
cū Inuoca-
tione.

† *pingētes.*

Triplex
causa hu-
ius ope-
ris.

DE VII SACRAMENT.

Dei ergo honore, sanctæ matris Ecclesiæ
utilitate, & conscientiæ propriæ excusa-
tione, inter medios hostes Sacramentorū
Ecclesiæ irrumpēs, odiis, detractionibus,
& vitę periculis libenter me exponam: e-
lectisque Dei, quorum societatem dili-
go, utcunque per hoc utinam proficiam:
& ipsam patriam nostram, scilicet gētem
Bohemicam, pro qua ponere corpus & a-
nimam cum debeam, ab ipsis erroribus
impiissimis, da dulcissime Iesu ut inuolu-
tos solvam & absolvam.

De septem Sacramentis in genere.

CAPVT I.

OPTIMI igitur mei Magistri,
Domini Iesu innixus præsidio,
in nomine benedictæ & vene-
randæ Trinitatis: inchoans ab
eo, qui est effectuum omnium
principium, & à quo inchoatur omnis no-
stra actio, & in quem debet tendere finali-
ter, pro defensione septem Sacramentorum
Ecclesiæ Dei Catholicæ, constanter dico
& assertiuè, Quòd Sacramenta Nouæ
legis, quæ sunt Sacramenta Ecclesiæ sa-
crofanctæ Orthodoxæ, sunt septem nu-
mero, à cunctis fidelibus tenenda, scili-
cet Baptismus, Confirmatio, Eucharistia,
pœniten

Conclu-
sio princi-
palis, de se-
ptem Sa-
cramētis.

Pœnitētia, Vnctio extrema, Ordo, Con-
 iugiū. Et ad horū sufficientiā Sacramen-
 torum septem, hoc est sciendum, Quòd
 sicut homo in vita corporali, primū
 nascitur: secundò, per augmentationem
 ad quātitatem debitā perducitur: tertio,
 per cibum vita hominis, & virtus eius-
 dem sustentatur. Et hæc sufficerent, si
 cum nunquam infirmari contingeret,
 sed quia frequenter homo infirmatur,
 ideo quartò indiget suę sanitatis recupe-
 ratione. Sic & in vita spiritali. Primò
 homo indiget regeneratione, quæ fit per
 baptismum, Ioan. 3. Nisi quis renatus fue-
 rit ex aqua & spiritu sancto, non intrabit
 in regnum Dei. Secundò, † respicit per-
 fectam virtutem, quasi quoddā augmen-
 tum spirituale, & hoc fit per Sacramentū
 cōfirmationis. Tertio, oportet quòd ho-
 mo spiritaliter nutriatur, & hoc fit per
 Sacramentum Eucharistiæ sacrosanctæ.
 Quartò, vt infirmatus sanetur spiritali-
 ter, & hoc fit per Sacramentum pœnitē-
 tiæ. Quintò, spiritaliter & corporaliter
 sanantur plerique in Dei Ecclesia, per Sa-
 cramentū vnctionis extremæ. Quāntum
 autē ad cōmunem vtilitatē, alia duo or-
 dinantur Sacramēta, sextum & septimū.

Duplex
 ratio suf-
 ficientiæ
 septem
 Sacram.
 Prima.

*Vide Do-
 ctiores in 4.
 dist. 2. &
 S. Tho in
 3 parte. q.
 65.*

† recipit.

Per ordinem nanq; Ecclesia ordinatur & gubernatur, & in filios † Ecclesiæ gignitur. Per Matrimonium verò, corporaliter multiplicatur. Alij autem considerantes, quomodo post peccatum primi hominis, septiformis morbus reperitur in genere humano, scilicet morbus culpæ & pœnæ. Culpæ triplex, quia est culpa originalis, mortalis, & venialis: contra originale, baptismus datur: cōtra mortalem, pœnitentia: contra venialem, extrema vñctio. Morbus autem pœnæ est quadruplex, puta: Ignorantia, contra quam est ordo. Secundò malitia, contra quam Eucharistia. Tertiò infirmitas, cōtra quam est confirmatio. Quartò concupiscentia, contra quam est ipsum Matrimonium. Alij autē aliter adaptant istam sufficientiam Sacramentorum.

De non scriptis traditionibus Ecclesiæ.

CAPVT II.

*Dionys. de
Eccle. Hier.
rar. c. i in fi.
secūdum an-
tiquam trās-
lationem.*

SED antequam ad tractatum Sacramentorum specialiter accedam, primum in genere de omnibus simul adduco Dionysium beatum, lib. de ecclesiastica Hierarchia sic dicentē: Erat necessariū Ecclesiæ, vt Apostoli, qui fuerunt primi duces nostri, repleti spiritu

sancto à supersubstantiali Deitate missi ad nos diuina bonitate, vt ipsum spiritus sancti donum, ad alios sibi adhaerentes, & ipsorum sequaces producerent. Ipsi etiam tanquam Deo pleni, copiosè amātes inferiores, & sequaces suas, sursum agentes nos ad deificationem secundum sanctas Dei ordinationes, nobis traderēt doctrinis, scriptis, in signis sensibilibus supercœlestia, in varietate & multitudine conclusis vnita, in humanis diuina, in materialibus immaterialia, in iis quæ secundū nos sunt supersubstantialia. Et hoc nō tantū ea de causa, vt veritas celetur immundis, quibus non licet sancta tāgere, sed etiā quia (vt dixi) nostra Hierarchia indiget sensibilibus signis ad hoc, vt per ipsa efficacius sursum † agamus ad intelligibilia, secundum nostram capacitatem. Perfectis tamen doctoribus reuelantur mysticæ significationes signorū, quas nō licet eisdem propalare imperfectis, scientibus quòd diuini Legislatores (iuxta quod eis est diuinitus inspiratū) ordinauerūt Hierarchiā sacrorū ordinū Ecclesiasticorū, firmis & inconfusis ordinationibus, secundū congruentiā vniuscuiusq; personæ Hierarchiæ. Quoniā ergo

† *agamus.*
Imperfectis & immundis nō sunt reuelanda diuina mysteria.

per epistolā promissisti, quod quidē commemorare religiosum est, quòd de vniuersa supposita Hierarchia locutione nō trades alicui, præter Episcopos vel perfectos alios in doctrinis Hierarchicis, & quòd eisdem persuadebis, q̄ tibi promittant, quòd secūdū legē Hierarchicā mūdi munda tangant, & cōmunicent diuina solis diuinis, & perfecta perfectis, & sanctis sanctissima. Ideo mihi persuasisti, vt hoc diuinū donum, & alia Hierarchica tibi tradam. Hæc ille. Ex quibus primò patet, quòd Dionysius, volens tractare de Sacramentis, signanter hoc primò tãgit, quod necessarium erat Ecclesiæ, vt Apostoli, qui fuerunt duces nostri, repleti spiritu sancto, missi ad nos diuina bonitate vt ipsum spiritus sancti donū ad alios sibi adhærētes & ipsorū sequaces, producerent: sursum ducētes nos ad deificationem, & secūdum ordinationem Dei, sensibilibus Sacramentorum nobis traderēt doctrinis & scriptis, in humanis diuina, in materialibus immaterialia. Patet secundò, Quomodo Dionysius, tractās de Sacramentis Ecclesiæ, recepit hoc ab Apostolis sanctis, ducibus nostris. Tertio patet, quomodo Sacramenta autoritate

Quinque
Correla-
ria ex
Dionys.

I.

II.

III.

Apostolica autorizantur & approbãtur, quæ nunc à multis in fide corruptis, & ad omne bonũ opus reprobis, deridentur, contènuntur & reprobantur. Ex quibus patet quartò, quòd tales Sacramenta reprobantes & deridentes, quantum est in eis, cum suo spiritu mendaci, impediunt ad se venire spiritum sanctũ in sacris vasis Sacramentorum: quia hanc viam spiritus sancti ad se veniendi, traditam per Apostolos, impediunt & contènunt. Cùm (sicut iam est Dionysius allegatus) hæc nostra Hierarchia requirat, vt per ista signa sensibilia efficacius ad diuina transferamur. Ex quibus patet quinto, quòd alij sancti magni, vt Clemens, Cyprianus, Augustinus, Chrysostomus, Ambrosius, Origenes, Damascenus. Gregorius, Hieronymus, Remigius, & alij sancti concorditer inter se, & cū Dionysio tractantes, in suis dictis de Sacramentis Ecclesiæ, & non discorditer vel contrariè, originaliter hæc † sunt à sanctis ducibus diuinis. Qui in eodem sensu & eodem spiritu loquentes, ab eodem fonte doctrinæ (sicut & Dionysius) scilicet ab ipsis Apostolis, † exsurrexerunt. Vnde Augustinus ad † Hieronymum. Et habe-

Audiant hæc noui Thaborita in Germania.

IIII.

v.
Credẽdũ est sanctis doctoribus Ecclesiæ.

lego † habet aut sumunt.

lego † exuerunt.

lego † Inuarium.

tur dist. 12. Illa autem quæ non sunt scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto orbe terrarum obseruantur: datur intelligi, vel ab ipsis apostolis, vel plenariis Conciliis, quorū est in Ecclesia saluberrima autoritas, & cōmendata atque statuta retineri. Sicut id quod dñi passio, resurrectio, ascensio ad cœlum, aduentus spiritus sancti, anniuersaria solennitate celebrantur, aut si quid tale occurrerit, quod conseruatur ab vniuersis quocunque se diffuderit Ecclesia. Alia verò quæ per loca terrarum regionésque variatur, sicut est, quòd alij ieiunant Sabbato, alij non: alij verò quotidie cōmunicant corpori & sanguini Domini, alij certis diebus accipiūt: vel aliquid aliud huiusmodi: animaduerti potest, quòd totum hoc genus rerū, liberas habet obseruationes. Quod enim neque contra fidem, neque contra bonos mores esse cōuincitur, indifferenter est habendum. Hæc ibi. Pater ergo, quòd doctoribus posteris, imò & modernis cōcorditer cū antiquis loquentibus, & non contrariè, de Sacramentis Ecclesiæ, siue de aliis punctis fidei, est eis credendum: quia à prioribus, vel Apostolis, vel magnis Conciliis receperunt,

*De præsumptione hereticorum
contra Doctores Ecclesie.*

CAPVT III.

SED sunt in duplici differentia homines moderni. Quidam, qui hoc solùm volunt tenere, ex certa sua cautela modum loquendi habentes, quicquid sancti vel quicumque alij de Sacramentis, vel aliis punctis fidei probauerunt vel fundauerunt inuitabiliter ex scriptura. Alij autem sunt, qui solùm ea, quæ lex expressè ponit & manifestat, volunt obseruare. Audiant huiusmodi magnum Origenem, homelia vndecima in Exodum, de eo, quod Moyses audiuit consilium soceri sui Ietro Gentilis, sic dicentem: Etenim cùm perspicio, quòd Moyses Deo plenus, cui Deus facie ad faciem loquebatur, consilium accepit à Ietro sacerdote Madian, admiratione nimia stuporem mentis incurro. Dicit enim scriptura: Et audiuit Moyses vocè soceri sui, & fecit quæcunque dixit ei. Non dixit: Quia Deus mihi loquitur, & quid agere debeam, cœlesti ad me sermone defertur, & quomodo consiliū ab homine suscipiā, & ab homine Gētili, alieno à populo Dei: sed audit

Verba
Origenis
de Moyse
& Ietro.
Exod. 18.

vocē eius, & facit omnia quæ dicit. Et nō quis dicat, sed quid dicatur auscultat. Unde & nos, si fortē aliquādo aliquid inuenimus à Gētilibus sapiēter dictū nō continuo cū authoris nomine spernere debemus dicta: nec pro eo, quòd legē à domino datam tenemus, cōuenit nos tumere superbia, & spernere verba prudētū. Sed sicut Apostolus dicit: Omnia probantes, quod bonū est tenētes. Quis autē hodie eorū qui populis præsumt: nō dico, si iam aliqua ei à Deo reuelata sunt, sed si in legis sciētia aliquid meriti habet, consiliū dignatur inferioris saltē sacerdotis accipere, nedū dixerim laici, nedum dixerim Gētilis? Sed Moyses, qui erat homo mansuetus super oēs homines, accepit cōsiliū inferioris, vt formā humiliationis principibus populorū daret, & futuri Sacramenti designaret imaginē. Sciebat enim futurū quandoque, vt Gentiles bonū cōsiliū proferrent apud Moysen, vt bonū & spiritualem intellectū afferrent ad legem Dei. hæc ille per totū. Ecce magnū Origenem, qui dicit illos tumere superbia, qui verba & sententias prudentum abiiciunt, ex hoc quòd legem diuinam habent. Et dicit, à Gentilibus quidem sa-

1. Theff. 5.

Num. 12.

pienter dictū, quod non est spernendum. Ad idem est Hieronymus in prologo Bibliæ qui etiā multos in eorū commendationē enumerat, qui multa spatia ob hoc vt sapientiā sapientū audirent, perlustrabant. Et sic Iob 8. dicit: Interroga generationē pristinā, & diligenter inuestiga patrū memoriā, & ipsi docebūt: loquētur tibi, de corde suo proferēt eloquia. Vnde & aliis dico, quòd verū est hoc quicquid nobis ostenditur, ineuitaliter & de necessitate, tenere debemus. Sed si aliqui cautè loquēdo & astutè, ex hoc nollēt tenere vel credere aliquid, donec eis per aliquem ostēdatur de necessitate & ineuitaliter. Et quis scit quando aliquis occurreret, qui hoc sciret facere, puta ostēdere eis de necessitate ineuitaliter, cūm fortè (quod & timendū est) in pœnā peccati eorū, deus auferret eis talem idoneū docentē, tāquā indignis? Sicut hoc domin⁹ cōminatur, Esaie 3. Quod vult auferre sapiētē & prudētē eloquij mystici. Quòd si aliquis talis occurreret, q̄ vellet eos in quacūq; materia talis fidei docere fideliter, & de necessitate ineuitaliter ostendere verisimiliter: iudicārēt ex eorū corrupta mēte & infecto ingenio, quòd hoc

Peruersum hereticorum circa probationes iudicium.

eis nō ostendatur de necessitate ineuitabiliter, & quōd talis ostēsiō non faciat eis fidem: vt sæpe hoc cōtingit isto tēpore, & de multis est hoc videre, cū optimæ probationi dicūt: Non valet ista probatio, & nihil probatur, & tales multa trahunt pro se, sed apparenter ex scriptura, ad aliū sensum, lōgē quā spiritus sanctus præterdit, & sic apparēter ratiocinātes, sed falsò, & trahentes pro se scripturas, pro sui erroris confirmatione, & ideo fallaces & eis apparentes persuasiones putant efficaciores probationibus aliorū. Ostēsiōnes ex scriptura de necessitate & ineuitabiliter factas contemnent, quia iam corrupti & abominabiles facti sunt in studiis suis. Tales etiā, qui nolunt credere in materia fidei, nisi quod fuerit per sanctos vel alios ineuitabiliter ostensum ex scriptura, implicant se negotiis secularibus, & vacare libris sanctorum originalibus nec volunt nec possunt, nec libros originales habēt, vt viderent qualiter puncta fidei in scriptura ineuitabiliter de necessitate fundātur. Tutiū ergo est, quōd fideles se cōforment in vita & moribus, & fidei unitate sancta & vera, cōcordando cum tam multis & antiquis sanctis cōcorditer in-

*Psal. 13. &
52.*

Sanctis
doctori-
bus plus
quàm no-

ter se (vt dixit) & cum suis antecessoribus bis ipsis
 siue Apostolis, in eodē sensu loquētibus: credere
 plus illis quā nobis ipsis rationibúsq; no debemus.
 stris & persuasionibus credendo ex præ-
 sumptuosis ingeniis nostris procedenti-
 bus. Nā vt rāgit Dionysius in authorita-
 te iā allegata, solū magnis sanctis & per-
 fectis reuelantur sacrata mysteria in Sa- Imperfe-
 cramentis, clausa & obnubilata, & ipsa ctio no-
 mysticā significationes signorū, quas nō stra ad ar-
 licet propalare imperfectis & immūdis. cana fidei.
 Hinc est, quòd ex nostra nimia imperfe-
 ctione, & immūdicia vitæ, præsumptuo-
 sè volētes scrutari ea supra quàm conce-
 ditur, de facili à sanctorū diis fidei po-
 terimus deuiare. Inde etiā est, quòd mul-
 ta puncta fidei arcana, quæ fuerūt reue-
 lata sanctis perfectis, nūc imperfectis &
 immūdis, quia sunt clausa, ideò ea depra-
 uant, derident, & conculcant. De quibus
 2. Pet. 2. Hi verò velut irrationalia pe-
 cora, naturaliter in captionem & in per-
 niciem, in his quæ ignorant blasphemā-
 tes, & in corruptione sua peribunt, perci-
 pientes mercedem iniustitiæ.

*De sacramento baptismi, & antiquis
 eius Ceremoniis.*

CAPVT IIII.

IAM autem istis sic tactis, ad primum sacramentum, quod est Baptismus, accedamus, quod (vt dicit Hugo, imitator in hoc antiquorum) est primum inter omnia sacramenta, in quibus salus consistere probatur. Est autem ipsum sacramentum in lege Dei fundatum: Quia Christus exemplo, verbo, & opere, docuit in se credentes, & credituros se baptizare. Exemplo docuit, quia venit à Nazareth Galilææ, & baptizatus est à Ioanne in Iordane, vt patet Matthæi 3. Marc. 1. Lucæ 3. Ioannis 1. Verbo docuit, quando Nicodemo respondit, & dixit: Amen amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit denuò, non potest videre regnum Dei. Ioannis 3. Et infrà: Amen amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnũ Dei. Item Matth. vltimo, post resurrectionẽ suam dixit discipulis: Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filij & spiritus sancti: docetes eos seruare quæcunque mandauì vobis. Item Act. 2. Petrus conuersis ad fidem ait: Baptizetur vnusquisque vestrũ in nomine Iesu Christi, in remissionem peccatorũ vestrorũ,

omitto se
Nemo enim se baptizat sicut neque generat, aut re-generat seipsum.

& accipietis donum spiritus sancti. Et in pluribus capitulis eiusdē libri. Quia autem sola aqua, non est baptismus, sed elementū sine spiritu, vel sine spiritali virtute verbi Dei: ideo quidam sanctorū ex Christi autoritate, Ioan. 3. posita scilicet illa: Nisi quis renat⁹ fuerit ex aqua & spiritu, &c. eliciunt istam descriptionē baptismi, vt ipse Hugo de Sacramentis, parte 6. lib. 2. c. 2. Baptismus est aqua diluēdis criminibus sanctificata per verbum Dei. Per verbū enim elementū sanctificatur, † vt virtutē spiritualem siue spiritus, accipiat Sacramētū. Quid autem de illo Sacramēto magnus ille discipulus Pauli sentiat, audiamus: Sic nanque lib. de Ecclesiastica Hierarchia dicit: Est autē sancta & diuina regeneratio baptismi, quodam principiū operationis mandatorum Dei formans & quasi figurans nostrū hominem interiorē, ad susceptionem & habitudinem aliarum sanctarum doctrinarum, & operationum, & sanctificationū, & studium, & cōtemplationum diuinorum. Sicut enim beatus Hierotheus tradidit, qui erat noster mētalis ductor, dilectio Dei, est principalis & primus motus in diuina: Baptismus verò, qui in di-

Quid Ba-
ptismus.

*Hugo sic
habet † vt
virtutem
sacramenti
accipiat.*

Verba
Dionysij
de effectu
Baptismi.

uinum nos esse regenerat, principium & quasi fundamentum est ipsius dilectionis, per quam implentur mandata. Hæc ille. Ex quo patet primò, quòd motus dilectionis Dei, mouēs ad omnia alia mādāta Dei, & sic ad bene viuere & bene operari, nō potest in homine nouæ legis haberi, nisi primūm in baptismo esse diuinum luminis fidei habeatur: quod est principium & fundamētum ad dilectionem veram non fictam, Dei & proximorum, & obseruantiam omnium aliorum mandatorum. Et patet, quod qui per baptismum illud esse diuinum, primum regenerationis lumen fidei non habet, non potest alia posteriora habere. Quare sequitur, quòd alia sacramenta posteriora, non potest dignè accipere ad salutem sine isto primò. Vnde grauiter errabant, dantes diuinissimam Eucharistiam corporis & sanguinis Domini pueris, nō baptizantes eos, dicentes: Totum habetur in Eucharistia, & alia sacramenta superflua affirmantes. Deinde qualis deuotio gerebatur in Ecclesia primitiua, sic dicit Dionysius: Hierarcha verò baptizandum suscipit hilariter, exēplo domini, ouem perditam super humeros ad

Duo cor
relaria.

I

II

Error hæreticorū
baptismū
omittentium.

Ritus baptizandi
in ecclesia primitiua.

gregem deportantis, & de ipsius conuer-
sione mentaliter gratias agit Deo, & ad-
orat corporaliter, vt Deus in eo inchoet
bonum principiū qui vocat eos, qui sal-
uandi sunt. Deinde chorū inuitat, ad
cooperandum saluti eius qui conuertit-
tur, & ad solenniter gratias agendū Deo,
videlicet, cum aliquo cantico sacræ scri-
pturæ publicè decantandum. Hæc ibi.

Ex quo patet, quòd in primitiua Eccle-
sia, erant Episcopi diuini, humiles, san-
cti, spiritu Dei repleti, primi inter sacer-
dotes, plus laborātes pro salute plebium
fidelium, soli baptizantes, qui feruidè &
cordialiter orabant pro baptizandis, si-
ue aliis conuertendis, ita, vt baptizandi
profectum reciperent magnum salutis.

Ipsi olim excitabant vniuersam Eccle-
siam ad orandum feruidè pro baptizan-
dis, vel ad pœnitentiam conuertendis.
Et patet, quàm malè faciunt, qui citò, le-
uiter, sine spiritu feruoris & deuotionis,
sine causa rationabilis necessitatis, nec
soli sacerdotes deuotè orantes, nec astan-
tes ipsi baptismo ad deuotionem exci-
tantes, ipsum baptisma † euadunt. Heu
Iordanis conuersus est retrorsum. Ipsi
nempe sancti Ecclesiæ primitiæ, & in

Episco-
pi olim
longè di-
ligentio-
res erant
quàm nūc
sunt.

† *inuadunt*

deuotione exercenda circa baptismum, & circa paternos ponderosius se, quàm moderni nos habemus, habebant. Dicitur enim in commento Dionysij sic: Et iubet ei videlicet Hierarcha, & susceptorem suum à sacerdotibus describi, incipiens orationem, qua completa ab vniuersa Ecclesia, exiit eum. Vbi datur intelligi, quòd per sacerdotes compater fidelis & timens Deum, debet diligenter notari, & signari memoriæ, vt postea in tempore debito vocetur, & moneatur ad explendum suum officium, & ad exequenda illa, ad quæ se obligauit coram Hierarcha.

Nomina
patrinorū
inscribi.

De Consecratione fontis Baptismalis.

CAPVT V.

SED VT iam difficultates, quæ nostris temporibus emergunt, videamus. Et primò illam circa ipsum baptismum: An licitum sit consecratam aquam pro baptizandis in vase sensibili habere. Et pro isto dicit Dionysius libro de Ecclesiastica Hierarchia sic: Et tunc aquam sanctis inuocationibus cùm sanctificauerit, &

Cōsecra-
tio fontis
Baptism.

tribus sanctissimi vnguenti ad modum
 crucis effusionibus ipsam perfecit, &
 vnguenti sanctissimis immisionibus,
 æquali numero sanctam melodiam in-
 spirationis, Deo acceptorum propheta-
 rum simul enumerauerit, præcipit vi-
 rum adaptari. Hæc ille. Vbi patet, quòd
 in primitiua Ecclesia aqua pro baptizan-
 dis sanctificabatur, cum infusione Chris-
 matis & signo crucis. Pro eodem est Bea-
 tus Ambrosius, libro primo de Sacra- *Ambro-*
 menti loquens de Naaman leproso, di. *sius*
 cit: Tunc ille iuit, merfit se in Iordane, *lib. primo*
 & surrexit sanus. Quid enim significat: *cap. 5.*
 vidisti aquam, sed non omnis aqua sa- *4. Reg. 5.*
 nat, sed aqua quæ habet gratiam Chri-
 sti. Et subdit ad propositum: Aliud est
 elementum, aliud est consecratio, aliud
 opus, aliud operatio. Aqua opus est, ope-
 ratio spiritus * sanctus est: Non sanat ** Sancti.*
 aqua, nisi spiritus sanctus descenderit, &
 aquam illam consecrauerit, sicut legi-
 sti: Quòd cum Dominus noster Iesus
 Christus formam baptismatis daret, ve-
 nit ad Ioannem. Et ait illi Ioannes: Ego *Matt. 3.*
 à te debeo baptizari, & tu venis ad me?
 Respondit illi Christus, sine modò, sic
 oportet nos implere omnem iustitiam.

DE SACRAMENTO

Vides quòd omnis iustitia in baptisma-
 re còstituta est. Et infrà: Ergo vidit Ioan-
 nes & credidit: descendit Christus, de-
 scendit & spiritus sanctus. *Quare* Chri-
 stus prior descendit, & postea spiritus
 sanctus? cùm forma baptismatis & vsus
 hoc habeat, vt antè fons consecratur, &
 tunc descendat qui baptizandus est. Nam
 vbi primùm sacerdos exorcismum fa-
 cit, secundò super creaturam aquæ in-
 uocationem, & postea precem defert, vt
 sanctificetur fons, & adsit præsentia di-
 uinitatis vel Trinitatis æternæ. Chri-
 stus autem antè descendit, secutus est
 spiritus sanctus. *Qua* ratione, vt non
 quasi ipse egere Dominus istic sanctifi-
 cationis mysterio videretur, sed sancti-
 ficaret ipse, sanctificaret & spiritus san-
 ctus. Ergo descendit in aquam Christus,
 & spiritus sanctus sicut columba descen-
 dit. Pater quoque Deus è cœlo locutus
 est: ecce habes præsentiam Trinitatis.
 Hæc ille per totum. Ex cuius verbis li-
 quidò patet, quòd tempore istius sancti,
 forma baptismatis & vsus hoc habuit, vt
 priùs fons consecratur, antequam bap-
 tizandus baptizetur. Item idem Ambro-
 sius in tractatu de mysterijs dicit, aqua

non mundat sine spiritu, Ideoque legi-
 sti, quod tres testes in baptisinate vnum
 sunt, aqua, sanguis, & spiritus: quia si vnū
 horum detrahas, non stat baptisnatis Sa-
 cramentum. Quid est enim aqua sine
 cruce Christi? Elementum tātummodo,
 sine vllō Sacramenti effectu. Nec iterum
 sine aqua regenerationis mysterium est.
 Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua &
 spiritu, non potest introire in regnū Deī.
 Credidit autē & cathecumenus in cruce
 Domini Iesu, quia & ipse signatur, sed si
 non baptizatus fuerit in nomine patris
 & filij & spiritus sancti, remissionem nō
 potest peccatorum accipere, nec spiri-
 tualis gratiæ munus haurire. Hæc ille.
 In quibus verbis vult Ambrosius, quòd
 ad baptismum primò requiritur aqua,
 secundò mysterium regenerationis, ter-
 tiò fides sanctæ Trinitatis: Et expressam
 facit mentionem de signo crucis circa
 baptisma, quo utebantur. Ad idem est
 Augustinus homelia decima super Nu-
 meri, vbi sic dicit, Cùm autem ad aquam
 salutarem, atque baptisni sanctificatio-
 nem venitur, scire debemus, quòd illic
 diabolus opprimitur, & homo dicatus
 Deo, ab omni malo liberatur. Ecce &

1. Ioan. 5.

Vas speciale, pro fonte baptismi.

Moderni scilicet Thaboritæ in Bohemia. Baptismus fit in aqua consecrata.

iste sanctus de sanctificatione aquæ baptismi expressam facit mentionem. Inde etiam est, quòd sancti loquuntur de vasis aquæ pro baptismo conseruandis. Sicut ipse Hieronymus beatus, qui loquens in homelia cœnæ domini de lotionem pedum, sic dicit: Quid per aquam, nisi baptismum? Quid verò per peluim, nisi fontem eiusdè baptismi figurabant? Ad idem est Concilium Hilerdense. Et habetur de con. dist. 4. Omnis presbyter, qui fontem lapideum habere nequiuert, vas conueniens solummodo ad baptismi officium habeat, quod extra Ecclesiam non deportetur. Similiter ad corporale lauandum & ad pallas, propria habeantur, in quibus nihil aliud fiat. Et ad idem Concilium Vuormaciense. Ex quibus apparet manifestè, quòd pro honestate baptismi, non in quibuslibet vasis baptizabant prædecessores nostri, & magni, sicut faciunt moderni sacerdotes. Et apparet (sicut latè est deductum) quòd in aqua consecrata baptismus obseruabatur. Quemadmodum adhuc Ambrosius ad Neophytos loquens de Sacramentis, inter cetera dicit: Venit sacerdos, precem dedit ad

fontem, inuocat patris nomen, præsentiam filij, & spiritus sancti, vtitur verbis cœlestibus. cœlestia verba quę sunt? vt baptizandus in nomine patris & filij & spiritus sancti baptizetur. Si ergo ad hominum sermonem, ad inuocationem sanctam, aderat præsentia Trinitatis, quanto magis ibi est, vbi sermo operatus est? Itē Isidorus libro sexto Etymologiarū cap. 2. Baptismi sanctificatio ista est: Inuocato enim Deo, descendit spiritus sanctus de cœlis, & medicatis aquis, sanctificat eas de se ipso, & accipiunt vim purgationis. Ex quibus omnibus liquidò apparet, istos primæuos magnos, de sanctificatione & consecratione fontis ad baptismum celebrandum, loqui, & vasa specialia pro baptismo in Ecclesia Dei obseruari. Nostri autem moderni sacerdotes, ignari legis Dei & scripturarum, plus heu præsumunt quàm intelligūt, sine omni timore Dei, id quod placet, sine fundamento stabili scripturę attendentes.

De exorcismo deque interrogationibus & exufflatione.

CAPVFF VI.

r iij

RESTAT iam insuper de exorcismo videre. Vnde virtus vocabuli huius primò est connotanda. Dicit nanque Ioannes Iannensis in Catholicon, Quòd exorcismus est increpatio, siue † coniuratio aduersus diabolum, vt recedat. Vnde exorcista, id est, coniurator, vel increpator. Inuocat enim super catechumenos, & super eos qui habent spiritum immundum, nomen domini Iesu Christi, adiurans per eum, vt egrediatur ab eis. Est enim exorcistarum vnus ordo, de numero septem ordinum in Ecclesia. Exorcistæ enim, ex Græco coniuratores vel increpatores dæmonis dicuntur, vt habetur 21. dist. Inuocant enim super catechumenum, qui habet spiritum immundum, nomen Domini Iesu: adiurantes per eum, vt egrediatur de corpore obfesso. Hinc etiam est, quòd ille magnus Origenes, Homelia 24. super Iosue, approbat officium exorcistarum, qui dæmonia per inuocationes & nomina Dei torquent & cruciant, vbi sic dicit: Si inimica virtus dæmonis, ex amaritudinis turma veniens, obsideat alicuius corpus, perturbet ac sopiat mentem.

† *Adiuratio.*

Origenes
de exorcistis.

Adhibeantur autem multæ orationes, multa ieiunia, multæ exorcistarum inuocationes, & ad hæc omnia surdus dæmon in obsessio corpore permaneat & persistat, tolerabilius perferens exorcistarum pœnas, & adhibita sibi ex Dei nominis inuocatione tormenta, quàm discedere ab homine, quem impudenter obsedit & nequit. Hæc ille. Ex cuius verbis patet, quòd coniurationes fiebant, & quia hoc est exorcizare, id est, coniurare, vt patet suprà ex vi vocabuli, & hoc ex Dei nominis inuocatione, vt dicit Origenes. Quare sequitur, quòd & hoc in præsentia Ecclesia † quia dicitur, adiuro te per Deū viuum, per Deum sanctum, &c. Ab illis sanctis primitiuis est deriuatum, quia sic dicendo fit coniuratio alicuius creaturæ, cum inuocatione nominis diuini. Sic ad idem est Augustinus de symbolo lib. 1. Sicut nostis fratres charissimi, paruuli exussantur, & exorcizantur, vt pellatur ab eis diaboli potestas inimica, quæ possidet hominem. Item exorcizatio patet per Thomam super 4. dist. 3. de baptismo. Item patet per beatum Ambrosium supràm allegatum. Et habetur tractatu de

Sēsus hic
suspensus
manet,
quia longum foret
totum referre.

† Quando
Idem lib. 1.
de beata vita. Exorcizare est per
diuina immundum
spiritū adiurando expellere.

Idem de ceni.
Dei li.
10. ca. 12.

Sacramentis, vbi dicitur: Nam vbi primum ingreditur sacerdos Exorcismum facit super creaturam aquæ. Ex quorum omnium testimoniis, exorcismus approbatur, qui non solum sonat in coniurationem, sed quia etiam ex vi vocabuli (vt dictum est) sonat in increpationem, propter quod bene dicitur circa ipsum Exorcismum: Ergo maledicite diabole &c. Sed si diceret aliquis, vbi hoc fundatur in lege? Audi Isidorum lib. 6. Etymologiarum cap. 20. Exorcismus, græcè, latinè coniuratio siue sermo increpationis est aduersus diabolum, vt discedat, & fundans se in scriptura dicit: Sicut est illud Zach. 3. Increpet te Deus Satham, hoc est Exorcismus, increpare & adiurare. Hæc ille. Quod si obiicitur, quia angelus Michael non fuit ausus inferre maledictionem ipsi diabolo, sed dixit: Imperet tibi Dominus. Et scriptura dicit Ecclesiastici: Qui maledicit diabolo, maledicit animæ suæ. Dicendum, quod non est maledicendum diabolo per quempiam ex passione desiderij, sed maledicere diabolum, id est maledictum demonstrare, per inuocationem nominis Dei, pœnas diabolo inferre, vt ab ipsa recedat imagine dei, non

*In epiſt.
Iuda.*

Eccle. 21.

est contra Deum, & suam scripturam, sed officium Exorcistarum. Sed iam ad alia, quæ circa ipsum Baptismum exercemus, accedamus, de ipsis interrogationibus quas facimus dicentes: Credis in Deum patrem omnipotentem? & de exufflatione, quam facit in puerum sacerdos, & de crucis impositione. Quo ad primum de interrogatione, quod fiebat & in Ecclesia primitiua. Scribit nanque Dionysius lib. de Ecclesiastica Hierarchia, & dicit: Hierarcha recitat, qualiter eum conuersari oportet in Deo, & secundum Deum. Hæc autem recitans & interrogans, querit an ita sit conuersaturus: Quo illud confitente, imponit manum capiti eius. Hæc ibi. Et hæc inquisitio fundatur, Act. 8. Quia Philippus non prius baptizauit Eunuchum, nisi prius ab eo interrogasset: Credis in Iesum Christum. Et infra dicitur in Dionysio in alio cap. Sanctæ verò eius confessiones, quas facit Episcopo, signant quòd totaliter consentit Deo, cum amore veritatis. De exufflatione autem dicit Augustinus lib. 1. iam superius allegato: sicut nostis fratres charissimi, paruuli exufflantur, & exorcizantur.

De interrogationibus.

De exufflatione.

DE SACRAMENTO
*De signaculo Crucis, quod here-
tici omittunt.*

CAPVT VII.

Ambros.

DE ipsa autem crucis impositione dicit Beat^o Ambrosius in sermone ad Neophitos: Crucem baptizadis in fronte ponimus, vt non erubescat cōfiteri crucifixū Christum Iesum: & vsque ad mortem pro eo decertare. Item Augustinus super Ioan-

August.

nem homelia 109. quæ incipit: Et quæ gesta sunt circa crucē Domini, sic dicit: Postremò quid est, quòd omnes nouerunt signum Christi, nisi crux Christi, quod signum nisi adhibeatur siue frontibus credentium, siue ipsi aquæ, ex aqua regenerantur: siue oleo quo Chrismate vnguntur: siue sacrificio, quo aluntur, nihil eorū ritè perficitur. hæc ille. Idem dicit Theophilus, in continuata glosa Beati Thomæ ferè in forma. Item Chrysostomus super Matth. homelia 54. dicit: Nullus itaque verecunderetur honesta nostræ salutis symbola, id est, signū & capitulum bonorum, per quod viuimus, & per quod sumus, sed vt coronā, ita circumferamus crucē Christi. Etenim omnia quæ secundum nos

*Chrysost.
Theoph.*

sunt, per ipsum perficiuntur, & si regenerari oporteat, crux accedit, & si nutriri mystico illo cibo, et si consecrari, & si quodcunque aliud facere, ubique symbolum victoriae nobis assistit. Propter hoc, & in domo, & in muris, & in ianuis, & in fronte, & in mente cum multo id inscribimus studio: Salutis enim, quae pro nobis est, & libertatis communis, & mansuetudinis dominatoris nostri hoc est signum. hęc ille. Itē Beda super illo: Diuiserunt sibi vestimenta mea, & c. sic dicit: Postremò crucis signum, credentium frontibus adhibetur, eiusdem signo Chrisma conficitur quo idem perungitur: ipsa, ex qua regenerantur, aqua sanctificatur, necnō corporis & sanguinis domini sacrificium, quo aluntur, consecrantur, sine quo nempe nihil eorum ritè perficitur. hęc Beda. Ad idem est Hugo super illo verbo Luc. 19. Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & c. sic dicit: Nullus verecundetur crucem, circumferamus eam, vt coronam. Et enim omnia quae secundū nos sunt, per crucem perficiuntur, regeneratio, consecratio. Propter hoc in domo, & in muris, & in ianuis & in frontibus, & in mente scribimus eam. Pro eodē & Richar-

Beda.

Hugo.

Richardus.

DE SACRAMENTO

dus de officio Missæ dicit: In virtute sanctæ crucis & Sacramento altaris magna est conuenientia, & magna efficacia, cum per vtrunque excludantur contraria, & renouetur & sanctificetur Ecclesia. Et in frâ: virtus Missæ Crux CHRISTI est, quæ Sacramentum altaris, & omnia Sacramenta Ecclesiæ consecrat & sanctificat. Hæc ille. Item Linconiensis dicto suorum dictorum cxix. Non est benedictio nisi per crucem, non est victoria, nisi per crucem, nihil fugat angelum, exterminatorem, nisi virtus crucis. Hæc ille. Ad hoc & ipse Dionysius libro de Ecclesiastica Hierarchia sic dicit: Cùm hoc ipsum, id est, ter fuerit confessus, & orans Hierarcha benedicit, & manu ipsum tenet, tunc penitus denudant eum ministri, portantes Hierarchæ sanctæ vnctionis oleum, qui oleo sancto ungeret incipit † trina significatione. Sacerdotes verò complent ungentes oleo totum corpus eius, & tunc ad Baptismum procedit, & præmissa benedictione super aquam Hierarcha cum Chrismate tres cruces facit, in ipsa aqua, cum totidem decantationibus Alleluia psalmodum, secundum varias Ecclesiæ consuetu

Linconiensis.

Dionysius
ca. 2. parte. 2.

alias † trino crucis sanctæ signaculo.

dines. Deinde recitata descriptione, tam viri quàm susceptoris sui, ipse vir à sacerdotibus ad aquam ducitur mergēte eum in aqua Hierarcha manu. hæc commentum in Dionysiu. Ecce quot magni & notabiles sunt sancti antiqui, qui loquuntur notabiliter de signo crucis, circa Baptismum obseruando, quibus tutius est credere quàm modernis presumptuosis, & ignaris sacerdotibus.

De sale & de sputo, quod datur puero.

CAPVT VIII.

Post hæc videndū est de sale, quod puero datur, quid sentiāt doctores sancti. Et primò Beda super lib. Regum: Sal cœlestis sapiētīæ, quo in-
 *Intelligē-
 dum est my-
 sticè quia
 cessat vetus
 obseruatio
 legis ad liti-
 ram.
 Titulus
 hic tem-
 poribus
 non qua-
 drat: Ili-

itiantur catechumeni * in cunctis operum nostrorū sacrificiis offerre iubemur. Item Rabanus, & ponitur de conse. dist. 4. Exhinc iam dicuntur super eum orationes, vt fiat catechumenus. Tūc datur baptizando sal benedictū in os, vt per sal typicum, sapientīæ sale conditus, fœtore careat iniquitatis, ne à vermibus peccatorum ultra putrescat, sed magis illæsus seruetur, ad maiorem gratiam percipiendā. Hæc ille. Itē Isidorus, ad Carolū magnū

dorus em̄. Imperatorem scribens, sic dicit: Salim-
longè an- ponimus post primam orationem, vt
tè defun- postquam fuerit instructus à magistro
ctus est Ecclesiastico, recognoscat omnia sua con-
quàm Ca- dita debere esse vero sale sapientiæ: Si-
rolus re- cut Paulus scribit ad Colossenses: Ser-
gnare cœ- mo vester in gratia semper sit sale con-
pit, nisi ditus, vt sciatis qualiter oporteat vos
fortè aliū vnicuique respondere. Et deinde de
hic dicat ipso sputo, quo aures tanguntur & na-
Isidorum res, est pertractandum. Et primò Am-
quàm illi brosius dicit sermone 3. in die Epipha-
Hispalen niæ, mysticans quid hoc significet, di-
sem do- cens: Tulit lutum sacerdos & liniuit e,
ctissimū quid significet, nisi quia vt peccatum
Episcopū. tuum fatearis, & conscientiam tuam re-
cognosceres, pœnitentiam gereres de-
lietorum, hoc est, sortem humanæ gene-
rationis cognosceres? Et sequitur ad pro-
positum: Itaque & tibi sacerdos im-
posuit lutum, hoc est, verecundiam, pru-
dentiam, considerationem propriæ fra-
gilitatis vt habeas. Et idem Ambrosius
libro de Sacramentis dicit: Quæ myste-
ria apertionis celebrata sunt, quando
sacerdos & aures tetigit, & nares? quod
significat in Euangelio Dominus no-
ster IESVS CHRISTVS, cùm ei obla-

lib. I. c. I.

tus esset surdus & mutus & tētigit aures eius & os: Aures, quia surdus erat: & os, quia mutus. Et ait: Effeta, quod Hebraicum verbum est, & Latine dicitur, adaperire. Ideo tibi nanque sacerdos aures tetigit, vt aperirentur tibi aures tuæ, ad sermonem & ad eloquium sacerdotis. Et infra: Ideo propter gratiam muneris & operis, non os tangit Episcopus, sed nares, vt bonum odorem accipias pietatis æternæ, vt dicas: Christi bonus odor sumus Deo: Quemadmodum dixit Apostolus sanctus, & sit in te fidei deuotionisque plena fragrantia. Hæc ille. Pro eodem est Rabanus de institutione Clericorum. Postea tanguntur ei aures, & nares de saliuâ. Et dicitur ei verbum Euangelicum, quod *IESVS*, quando surdum & mutum sanauit, & tangens cum spūto linguam eius, & mittens digitos in auriculas eius, dixit: Effeta, quod est adaperire. Hoc etiam Sacramentum hic agitur, vt per saliuam typicam, & sacerdotis tactum, sapientia & virtus diuina salutem eiusdem catechumeni operetur, vt aperiantur ei nares, ad percipiendum odorem notitiæ Dei: vt aperiantur ei aures, ad percipien-

*Mar. 7.**2. Cor. 2.**Rabanus.*

Isidorus.

dum mandata Dei: vt aperiatur ei sensus in intimo corde, ad respondendum. Hæc ille. Item Isidorus ad Carolum magnum Imperatorem dicit: Tangimus corporis aures & nares, & dicimus ei, Effeta in odorem suauitatis, vt admoneantur quandiu spiritum huius vitæ trahunt, semper in iis perseuerent, quæ iam didicerunt, & adhuc discunt ab ore Catholicorum virorum.

Quasi di-
cat.

Et ideo sputo presbyteri tangunt. Similiter dicimus de auribus quasi dicat presbyter. Fidem quam didicisti ab isto ore, & quæ per aures intrant, ad animam vadunt, & quandiu spiritum vitæ huius naribus trahis, semper tenere memento, & dicere cû Apostolo: Christi bonus odor sumus.

2. Cor. 2.

Et iterum dicat auribus: Aures istæ, Deo imperante, semper apertæ sint, ad intelligendum verba disciplinæ, vt dicere possint: In auditu auris obediui tibi. Hæc Isidorus, Adhuc est pro eodem & Beda super Marcum & Ioannem, &c. Ecce quot testimonia pro isto ritu antiquorum & magnorum sanctorum.

Psal. 17.

Beda.

De

De Chrismatis & olei vnctione.

CAPVT IX.

AD ampliora manum extendens, adducam iam scripturam magnorum, de olei consecrati, atque Chrismatis vnctione. Et primò ipsum Dionysium videamus, vbi de Ecclesiastica Hierarchia sic continetur: Tunc penitus denudant eum ministri, portantes Hierarchæ, sanctæ vnctionis oleum, qui cum oleo sancto vngere incipit. Et infrà in sequenti commento subiicitur: Stante Hierarcha super baptizandum, sacerdotibus nomen eius recitantibus, Episcopus ter mergit eum in aquam, & ter eleuans baptizat eum, cum nominatione sanctæ Trinitatis, quem sacerdotes mox assignant superiori suo, & ipsi cum ipso susceptore, baptizatum veste congrua sibi indutum, reducunt ad Hierarcham, quem Chrismate signans, cõcedit ei Eucharistiam. Ex quibus patet, quòd in primitiua Ecclesia, baptizandus vngetur oleo ante Baptismum, & chrismate post Baptismum: Sicut Dionysius docet. Et hoc obseruauerunt antiquissimi sancti, & hoc obseruat tota ecclesia, tam

Græca quàm Romana.

Item Dionysius in fine capituli de Baptismo: Chrismatis verò vnctio, in qua est perfectionis significatio, bene facit redolere baptizatum ante Deum per gratiam, & ante homines per vitam bonam. Sanctus enim Baptismus, quo regeneratur homo ad Deum, & in Deo venit baptizatum spiritui sancto, vel spiritui ecclesiæ. Facit autem ipsam intellectualiter bene fragrare, per gratiam superuenientem ineffabiliter, quam cognoscit intellectualiter. Hæc ibi. Concorditer datur intelligi, quòd hæc obseruantia ritus circa Baptismum, emanauit ab Apostolis. Et quòd hæc vbique per ecclesias Christianorum debent obseruari inconcussè, & firmiter sine hæsitatione. Et sicut hic tangit Dionysius, non solum Hierarcha Episcopus, sed etiam alij sacerdotes, aderant circa Baptismum, occupâtes se cum baptizando, pro eo deuotè orâdo, & Episcopum iuuando, & curam atque zelum pro baptizando gerendo. Sic & nunc, dū possent commodosè adesse plures sacerdotes, & iuuare principalem baptizantem, cum orationibus & aliis administrationibus, vt populus astans deuotior

Ritus baptismi ab Apostolis introductus.

& feruentior efficiatur in orando , pro
 baptizando , deberent facere instinctu
 spiritus sancti. Sed heu ferè omnia, quæ
 aguntur nunc circa Baptismum , cursori-
 ric & euasiuè sine deuotione , ex consue-
 tudine magis , quàm ex instigatione
 spiritus sancti † operantes. Ideo timeo,
 omnia nostra circa Baptismum sine spi-
 ritu Dei & feruore eius, ne sint abomi-
 nabilia, quoad meritum nobis vitæ æ-
 ternæ: Licet electos suos spiritus sanctus
 non omittat, quin agit in eis per Sacra-
 menta, id quod est salutis. Ad hoc est pro
 eodem & Rabanus de institutione Cle-
 ricorum, & ponitur de Consecr. dist. 4.
 Deinde à sacerdote inungitur, vt sacrum
 Baptisma cum fide accepta custodiat.
 Vngitur tunc illius pectus cum oleo san-
 ctificato, cum inuocatione sanctæ Tri-
 nitatis, vt nullæ reliquiæ latentis inimi-
 ci in eo resideant, sed in fide sanctæ Tri-
 nitatis mens eius confortetur. Hæc ille.
 Pro eodem est Beda super Ioannem, su-
 per illo textu : Diuiserunt sibi vestimen-
 ta mea, &c. Item Damascenus libr. 4. de
 sanctis & incoinquinatis Dei mysteriis,
 capit. 86. sic dicit: Et quemadmodum in
 Baptismate, quia consuetudo hominibus

† opera-
mur.

De consec.
dist. 4. c.
Deinde.

De vn-
ctione pe-
ctoris &
scapula-
rum.

est aqua lauari, & oleo vngi, coniuga-
uit oleo & aquæ spiritus sancti gratiam,
& fecit id lauacrum regenerationis. Hæc
ille. Postremò crucis signum credentium
frontibus adhibetur: Eiusdem Chrisma
conficitur, quo idem perungitur. Hæc
ille. Item Isidorus ad Carolum magnum
sic dicit: Postea tãgimus oleo sancto sca-
pulas & pectus, &c. Per oleum nanque
dei misericordiam nouimus signari: per
scapulas autumamus designari fortia
opera hominum. Et per pectus, vbi quo-
dammodo consistit cogitationum cubi-
culum, cogitationes bonas volumus desi-
gnari. Oleo sancto perunguntur, id est,
misericordia, vt sciant semper deprecari
misericordiam Dei, vt dirigat eorum
corda & opera, in charitate Dei & pati-
tia Christi. Et recognoscant, se bonum
non aliter posse operari, neque velle ni-
si misericordia Dei. Pectus autem inun-
gitur, vt virtus spiritus sancti baptiza-
tum dirigat, & in corde eius per cogita-
tiones bonas requiescat. Dorsum autem
in quo fortitudo consistit, inungimus, v-
fortes simus aduersa & prospera sustin-
ere patiendo, & cum Apostolo dicamus
à dextris & à sinistris, 2. Cor. 6. Hæc ille.

Patet ergo, quàm malè faciunt, qui ex incurabilitate, cõtèptu, aut sui spiritus elatione, & præsumptione, ipsam sacri olei & Chrismatis in Baptismate omittunt vnctionem: Imò ad hoc sic adiūgit præfatus Isidorus hæc verba: Post hoc salutare lauacrum, tangitur caput baptizati sacro Chrismate: Quemadmodum reges & sacerdotes vnctos nouimus in veteri Testamento: vt intelligat baptizatus, regale ac sacerdotale ministerium se accepisse, qui illius corpori adunatus est, qui summus rex & sacerdos verus est, à quo regnum perpetuum sperare debet se recepturū: Qui & hostias immaculatę vitę & sanctę conuersationis debet offerre. Hęc ille. Item lib. 3. Recognitionū Beati Clementis sic dicitur: Baptizabitur autem vnusquisque vestrum in aquis perennibus, nomine † ternę beatitudinis inuocato super se, perunctus primò oleo, per orationem sanctificato, vt ita demū per hæc consecratus, posset percipere de sanctis, hoc est, Eucharistię Sacramētis. Hęc ibi. Item ex Concilio Aurasiano: Nullus ministrorum, qui baptizandi recipit officium, sine Chrismate vnquam debet progredi, scilicet ad baptizandum

Quid
chritma
designat.

† eterne,

hæc ibi. Item Ricardus in Chronica, anno Domini 84. temporibus Domiciani, Clemens Clero in Episcopatu successit, secundus per electionem, quartus per gradum, qui statuit Canonem ante fractionem Eucharistiæ, & episcopos electione cleri & consensu plebis constitui, & baptizatos perungi in fronte à ministris altaris. Hæc ibi. Ecce quàm multa & lata, de hac materia unctionis comperiuntur.

De alba veste, que datur baptizato.

CAPVT X.

AD HVC & illud videamus, quòd baptizato vestis alba imponitur, dicit Isidorus, vbi supra. Postea albo linteo præcingitur, & hoc de veteri Testamento sumptum est. Sic enim scriptum est in Exodo: Filios quoque eius, scilicet Aaron, applicabis, & indues tunicis lineis, cingisque baltheo Aaron & filios, & impones eis mitras. Iam præcepta gratia sacri baptismatis, non re confidat in verbis suis, sed semper deprecetur, vt protectus sit à Deo, & cœlesti auxilio. Protectionem Domini volumus præclaram intelligere per linteum, quo caput regi-

Exod. 28.

Cur alba
veste in-
duitur ba-
ptizatus.

tur. Et iterum dicit idem ibi: Albis induitur vestimentis, vt sciat inuiolatum corpus possidere, & claritate spiritus sancti illustratū cor se habere. Sive vt recognoscat, se iustitiā & nuptialem vestem habere: Per vestimenta enim opera iustitiæ intelliguntur. hæc ille. Ad idem est Dionysius magnus in lib. de Ecclesiastica Hierarchia, vbi sic dicit: Trina immersio in aqua cum totidē eleuationibus significat in sancto baptizato incitationē mortis Dominicę, cuius triduana fuit sepultura, in quo diabolus nullam inuenit culpam, iuxta illud: Venit princeps mundi huius. Vestis autē splendidæ induitio, quæ circūponitur ei qui baptizatur, significat, quod sit virilis, id est, virtuosus, & deiformis factus, de cætero non subiacebit passibilitati vitiorū, & quod in fortitudine spiritus consentiet vniformiter viuere, vt sicut eius vestis tota est candida, ita eius vita sit splendida. hæc ibi. Vbi apparet, quàm remotè lapsus est populus Christianus à statu debito vitæ Christianæ, & primitiuæ ecclesiæ, & quàm remotè recessit ab Euangelio cum suis sacerdotibus: quia perdidit vitam sanctam & splendidam per peccata, quæ acquisierat

Lōgè absumus à perfectio
ne primitiuæ ecclesiæ.

in baptismo. Patet etiam secundò, quòd Christianus baptizatus, iuxta illa, quæ in baptismo geruntur, debet imitari mortè Christi, vt parat^o sit pro eo mori, & quòd ideo in baptismo nec in morte princeps huius mūdi veniēs, aliquid sui inueniat. Ad hoc pro illa veste est & Beatus Ambrosius libro de mysteriis, & ponitur de consec. dist. 4. Accepisti post baptismum vestimenta cādida, vt esset indicatiū, quòd exueris voluptatem peccatorū, & indueris innocentix casta velamina. hæc ille.

Rabanus. Item Rabanus de institut. cleric. & ponitur de conse. dist. 4. Post baptismum traditur Christianis vestis candida, quæ significat innocētiam & puritatem Christianorū, quā post ablutas veteres maculas studio sanctæ cōuersationis immaculatā seruare debet, ad repræsentandū ante tribunal Christi: cūcti verò renati albis induuntur vestibus: & ad mysterium resurgentis Ecclesiæ, vtuntur baptizati albis vestibus, vt quorū primæ natiuitatis faciem vetusti erroris pannus fuscauerat, habitus sanctæ regenerationis, gloriæ præferat indumentum. Tegit enim post sacrā vnctionem caput eius mystico velamine, vt intelligat se diademate

Ambros.

Rabanus.

regni, & sacerdotali dignitate potiori. hæc ille. Ex quibus patet quàm præsumptuosè faciãt sacerdotes moderni, qui sine omni fundamento rationali, tot sanctorũ dictis, suis factis contradicunt. Est autem híc videndum, & diligenter pensandum, quomodo baptizati Christiani obligantur ad virtutes excellentes, & continuam mortificationẽ peccatorum. Vnde Dionysius sic dicit: Clarum est peritis doctoribus, † qui continuis fortibus eleuationibus animum ad Deũ, & perfectis mortificationibus vitiosum, ac carnalitatís cõsumptionibus, firmatur inuariabiliter deiformis animus, ad inuisibilia contemplanda. Non enim sufficit, totaliter recedere à prauo affectu, & actu, nisi viriliter & inflexibiliter homo laboret, ne postquam factus fuerit liber à malitia, fiat † eius seruus. Neq; debemus imponere finem amori virtutis, qui sanctus est, sed attentè & continuè secũdum nostram possibilitatẽ extendi debemus, vt eleuemur ad diuina perfectiũs, contemplando purè, semper circa illa negociando: hæc ibi. Et patet, cum quanta diligentia baptizatus, debet mortificare vitia in se, & ab eis recedere, & in ea nunquam

Qualis
debet esse
baptiza-
torũ vita.

lego quod.

addo † ito-
171770.

Querela
de negli-
gētia Chri-
stianorū,
in primis
sacerdo-
tum.

recidiuare, vt perseueret in finem, & saluus fiat. Quod iam heu in his periculosis tēporibus, nullus ferè baptizatorum obseruat, vel rarò quis, & si vnus ex mille. Meliùs enim foret, vel minus malum non baptizari, quàm post baptismū præmissa vota in baptismo non explere, & post malum Christianum esse, gentiliter viuendo, & sine dignis fructibus pœnitentiæ, finaliter profundius dānari, quàm Gentiles vel Iudæus. Et huius concausa sunt sacerdotes, quia non induunt zelum ad docendum & promouendum verbo & exemplo, tam sanctam vitam Christianorum seruandam, ad quam in baptismo se obligant. Ideo vè nobis sacerdotibus, quàm districtā rationem reddemus pro tam multis negligentis multarum animarum commissarum & neglectarum.

† Exemplo. † Exemplum nempe ex negligentia sacerdotum, parentes carnales & compadres negligunt dare operam debitam, vt baptizatus viuat, secundum quod debet viuere, secundum abundantem iustitiam Christianorum, ad quam obligauerat se in baptismo. Et ex his baptizatus negligit se solus in sua vita bona: non ammonitus, neq; postea doctus per sacerdotes

vel parentes vel compatrem, in tantum;
 ut omnino nesciat vel parvipendat, quæ
 sint illa tam magna & tam ardua, ad quæ
 quilibet baptizatus obligatur. O quanta
 cæcitas humana, ista requisita ad salutem,
 sub pœna æternæ damnationis non co-
 gnoscere, nec curare, tã sacerdotes, quàm
 compatrem, quàm parentes, quàm bap-
 tizatum: Ideo superabundauit iniquitas.
 O quis nostrum, de iis tam condignam
 pœnitentiam aget? magna certè miseri-
 cordia Domini, quòd non sumus cõsum-
 pti. Vnde ad propositum Dionysius sub-
 dit: Percipere potest, qui baptizatur, quo
 modo ea quæ fiunt circa ipsum, sunt ma-
 nifestæ imagines vnctionis, quæ conue-
 nit pugili. Nam Hierarcha in perficien-
 do baptizato, inchoat sacri chris-
 matis vnctionem. Astãtes verò sacerdotes siue
 presbyteri, inchoatam vnctionem com-
 plent, quasi euocantes eum ad spirituale
 prælium, qui accipit sanctæ vnctionis
 oleum. In victoria autem istorum certa-
 minũ, fit homo Christo conformis. Nam
 Deus primò certamina creauit, sicut po-
 tentissimus: Et de certaminibus legem
 posuit, sicut sapientissimus: Et certami-
 nibus cũ victoria promisit condigni præ-

Baptizati
 tanquam
 pugiles
 inungun-
 tur.

DE SACRAMENTO

Psal. 90.

Bella
Christia-
norum.

2. Tim. 2.

Prævari-
cationes
nostræ
post ba-
ptismum.

nia sicut optimus vel pulcherrimus. Et adhuc quod dulcius est vel suavius, cum ipsis est præsens in certaminibus, iuxta illud Psalmi: Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, pro ipsis pugnans & luctans, cōtra vitia & dæmones, qui principes sunt mortis & corruptionis, ut hic qui pugil est certaminibus diuinis expositus, per victoriam ex Dei gratia acquisitam, sit hilaris & iucundus. hæc ibi. Ex quibus patet, quod baptizati inuncti, debent esse tanquam pugiles & milites viriles: confurgentes ad ardua bella domini, cōtra totam cateruam inuisibilem & astutissimam dæmonum, cōtra totum mundum in maligno positum, cōtra carnem propriam & fomitem eius, fortissimè debent agonizare: Et nisi quis legitimè sic certauerit, non coronabitur. Quis, rogo, poterit dicere illud. 2. Timoth. 2. Bonū certamen certavi, cursum cōsummaui, fidē seruauī, in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quā reddet mihi dominus in die illa, iustus iudex: non solū autē mihi, sed & iis, qui diligunt aduētum eius. Heu mihi pauperculo & misero peccatori, qui hæc magna, ad quæ Baptismus obligat, ut Christianus verus

nunquam seruaui, quantò magis nec vt
 sacerdos effectualiter omnia fideliter ser-
 uauit: ex quo omnes iustitiæ meæ sunt
 tanquam pannus menstruatae. Non ergo
 Domine intres in iudicium cum seruo
 tuo, quia non iustificabitur in conspectu
 tuo omnis uiuens, sed miserere mei &
 propitius esto mihi peccatori, secundum
 magnam misericordiã tuam. Et non so-
 lum mihi, sed & omnibus negligētibus
 sacerdotibus, qui neglexerūt docere po-
 pulum ista magna, ardua & necessaria ad
 salutem, vt hīc adhuc cognoscentes no-
 stras negligentias, & propriam nostram
 malam vitam, verè dignos fructus pœni-
 tentiæ agamus: Quia timendū est, quòd
 nisi pœnitentiã egerimus, omnes simul
 peribimus. Amplius de baptismo cõfor-
 miter ad propositū habetur longè & latè
 in Decretis de cons. dist. 4. per multas au-
 thoritates sanctorum. Et Tho. de Aquis: Hīc vnus
 ac Scotus super 4. multas quæstiones mo-
 uent circa baptismū, introducentes mul-
 tas difficultates more suo scholastico, cū
 multis & brigosis argumentis, quæ sim-
 plicibus sacerdotibus inducerent tædiū,
 & fortè perplexitatem in illa materia.
 Ideo illa hīc adducere omitto, quia esset

Esaiæ 64.

Psal. 142.

Luce 13.

Hīc vnus
 folij defe-
 ctus est.

diffusum, & sacerdotes simplices non ita essent capaces illorū. Sed qui volunt amplius in ista materia videre, currant ad loca præallegata, & ad alios doctores scholasticos, super 4. multas alias difficultates mouentes, & pensent & iuuent se, quantum possunt, contra errores cum auxilio diuino. Quod si aliquid talium geritur circa baptilmum, quod expressè in scriptura non ponitur, & nos fundare nescimus de necessitate inuitabiliter in lege Domini, non mox illud contemnamus, abiiciamus, & derideamus. Sed dum obsunt fidei & moribus sanctis, potius de eisdem sentiamus, quia maxima eorum quæ scimus, sunt minima eorum quæ ignoramus. Dicit nempe Augustinus libro 10. super Genes. cap. Consuetudo matris Ecclesiæ in baptizandis paruulis, neque spernenda est, neque vlllo modo superflua reputanda, nec omnino credenda, nisi Apostolica esset traditio, Hæc ille. Etiam & bona consuetudo est illa: quod baptizandus non statim in Ecclesiam inducitur, sed ante fores Ecclesiæ statuitur & ibi pro eo preces ad Deum prius à sacerdote & cæteris astantibus sunt fundendæ. Et hoc apparet,

Non omnia sunt expressè scripta.

Cur baptizandus nō statim in Ecclesiam introducitur.

quodd & tempore Dionysij seruabatur. Nam sic mysticando illud dicit: Quod autem statuitur ad Occidentem, & manus contra illam regionem obscuram dicitur expandere, significat exprobrationem omnis malitiæ, quia ab Aquilone pandetur omne malum. Et quia totaliter exiit omnem hominem veterem, Isidorus autem sic mysticat: Puer in primis ante fores Ecclesiæ statuitur, in signum humilitatis, propter peccatū originale. Demū suffultus orationibus Ecclesiæ, postquam perficiuntur exorcismi, & exufflationes, & renunciationes, Ecclesiam cum cōfidentia ingreditur. Hæc ille. Nec induco hîc Dionysium, Quodd Dionysij ritum vellem accipere, & nostrum abiicere, & contēnere: Quia Dionysius Græcus fuit, cuius ritū puto quidam obseruant Græcorum, quem ritum eis non reprobo. Nec (sicut dixi) nostrū abiicio, dummodo deuotè obseruaretur. Quia vnaquæque patria abundat suo sensu, dicit Augustinis. Et ideo, vario variæ patriæ vtuntur ritu: Et bene, dummodo solū fidei & bonis non obuiant moribus. Sed adduco Dionysium pro aliquali nostra speciali informatio-

*Hier. 1.
Ephes. 4.*

Nō oportet nos imitari Dionysij aut Græcorum ritus.

DE SACRAMENTO

ne & correctione, de quarto ad hoc nobis deseruit: & vt videatur, quàm multum nostri ritus circa baptismum concordant cū Dionysio. Et tantum sit dictum de baptismo.

De Sacramento Confirmationis, & sanctificatione Chrismatis.

CAPVT XI.

POST hæc videndum est de secundo Sacramento, scilicet, de Sacramento Confirmationis. Et primò fundamentum in lege illius confirmationis. Vnde ipse Armacanus dicit, Quòd institutio Sacramenti Cõfirmationis est ex scriptura sacra. Legitur Mar. 10. sic: Offerebāt ei paruulos, vt tangeret eos, discipuli autem comminabantur offerentibus. Quòd cūm vidisset Iesus, indignè tulit, & ait illis: Sinite paruulos venire ad me, & ne prohibe-ritis eos, talium est enim regnum Dei. Amen dico vobis, quisquis nõ recipit regnum Dei velut paruulus, non intrabit in illud: Et complexans eos, & imponēs manus super illos, benedicebat eos. Mathæus autem historiam hanc sic nar- rant: Tunc oblati sunt ei paruuli, vt ma-
nus

*Armaca-
nus lib. 9.
cap. 12.
Ex euan-
gelio.*

Mat. 19.

nus imponeret eis, & oraret: discipuli autem increpabant eos, Iesus verò ait eis: Sinite paruulos venire ad me, & nolite prohibere eos, taliū est enim regnum cœlorum. Et cū imposuisset eis manus, abiit inde. Ecce hic habes institutionem ipsius Sacramenti, scilicet confirmationis, siue manus impositionis, aut saltem declarationem suæ institutionis. Hæc ille. Et subdit idem. Item Actus Apostolorum satis ostendunt, hoc Sacramentum Ex Actibus apostolorum. fuisse institutum à Christo, ex quo ipsi Apostoli, conuersis ad fidem, baptizatis manus imponebant, vt acciperent spiritum sanctum. Sic enim legitur Actu. 8. Cū audissent Apostoli qui erant Hierosolymis, quia recepit Samaria verbum dei, miserunt ad eos Petrum & Ioannem: Qui cū venissent, orauerunt pro ipsis, vt acciperent spiritum sanctum. Non dum enim in quenquam illorum venerat sed baptizati erant tantū in nomine Domini Iesu. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant spiritum sanctū. Item Act. 19. His auditis, baptizati sunt in nomine Domini Iesu. Et cū imposuisset eis manus Paulus, venit spiritus sanctus super eos, & loquebantur

linguis & prophetabant . Nullus enim potest ambigere , quin apostoli istud Sacramentum ex magistri sui institutione didicerunt, ex quo post ipsius ascensionem illud exercuerunt, erga conuersos ad fidē. Hęc per totum Armacanus. Ex cuius verbis patet, quòd hoc Sacramētū à Christo processit, & quòd apostoli post Christi ascensionē illud exercuerunt, & ex magistri sui institutione illud didicerunt. Ad

*Hugo de
Sacramen-
tis, parte 7.
cap. 1.*

idem est Hugo de Sacramentis, qui sic dicit: *Chrismatis vnctionē, iam ab antiquo in veteri testamento institutam legimus. Quia tunc quidem reges solūm & sacerdotes Chrismate liniebantur cūm vngebantur. Quorum vnctione singularis ille vnctus præfigurabatur, qui præ cunctis participibus suis vnctus est, vt cum illo participarent in nomine, qui participes illius esse mererentur in vnctione. A Chrismate enim Christus dicitur, à Christo Christianus nominatur. Propterea, ex quo nomen omnes communitate cœperunt, omnes vnctionem accipere debuerunt: Quia omnes in Christo genus electum sumus, regale sacerdotium. Chrisma ex oleo & balsamo conficitur. Quia per oleum infusio gratiæ,*

1. Petr. 2.

per balsamum odor bonæ famæ. Manus impositio, quæ usitato nomine Confirmatio vocatur, qua Christianus, unctioe Chrismatis, per impositionem manus in fronte signatur. Et infra. Quia sicut in baptismo remissio peccatorum recipitur: ita per impositionem manus spiritus sanctus datur: illic gratia attribuitur ad remissionem peccatorum: hic gratia datur ad confirmationem. Quid autem prodest, si à lapsu erigeris, nisi ad standum confereris? Propterea timendum est his, qui per negligentiam omittunt Episcopi presentiam, & non suscipiunt manus impositionem, ne fortè propterea damnentur, quia festinanter debuerunt eum adducere, scilicet Episcopo, cum potuerunt. Propter eos enim, qui articulo temporis præveniuntur, instituta est illa constitutio, qua sacerdos baptizatū statim in vertice linat sacri Chrismatis unctioe, ut in hoc ipso ostendatur, quantum Sacramentum istud ad salutem necessarium sit: † Ideo à cunctis sollicitè caueatur, ne fortè sine ipso ab hac vita subtrahantur. Hæc ille. Ex quo patet, quòd Christus est origo, & fons omnis spiritualis Chrismatis & unctioe. Ideo dicitur Christus à

Graue periculū iis qui confirmationē negligūt.

† Cum tā sollicitè uniuersis caueatur.

I. Ioan. 4.

Chrismate. Quare vos qui estis filioli dei nolite credere omni spiritui, sed probate spiritus si qui ex deo sunt: Quoniam multi pseudo exierunt in mundum, & omnis spiritus qui soluit Christum Iesum, siue in fide vera eius, vel charitate, siue in mēbris, siue in vinculo charitatis, siue aliis modis, hic omnis spiritus non est ex Deo, & hic est Antichristus. Sed adhuc perpendamus, quid dicit Glosa super ecclesiastica Hierarchia ipsius Dionysij, super cap. 4. tractans de Chrismate in hunc modum: In hoc vnguento (inquit) multa signantur. Nam multarū Aromaticarū specierum ibi fit congregatio, per quod significatur bene redolentiū virtutum suauissima exhalatio, quā habet ille, in quo est vera perfectio, qui omnibus factus est bonus odor Christi. Vel per sanctissimum Chrisma, quod est redolentissimum, significatur ipse Christus, in quo est omnis delectationis vnctio, & omnium spiritualium fragrantia specierum, quibus nostra mens fit redolentissima, & pinguis, & omnium copia spiritualium consolationum abundantissima. Non solum autem sanctum bene redolens Chrisma, in anima iusti operatur di-

Quid
Chrisma
significat.

gnissimam fragrantiam, sed & exterius apud † hominē suauissimā famam. Iuxta † *Homin-*
 illud: Memoria Iosifæ in compositione *nes.*
 odoris facta opus pigmentarij: in omni *Eccl. 49.*
 ore quasi mel eius memoria dulcorabitur. Hæc ibi. Et patet fructus huius Sacramenti olim in capacibus in Ecclesia primitiua, qui nunc deficit ad nouissima tempora in populo Christiano. Et ibidē dicit Dionysius: Quod post Eucharistiæ Sacramentum immediatē coordinatur, quod à nostris diuinis ducibus, id est, doctōribus apostolis, vnguenti perfectio dicitur. Et quod ab isto Sacramento, scilicet Chrismate, eodem modo excluduntur imperfecti sicut in consecratione Eucharistiæ, antecedēte thurificatione Episcopi, & Psalmorum decantatione, & diuinæ scripturæ lectione. Deinde Episcopus supponit altari vnguentum, cōsecrandum, circumuelatum duodecim alis, coninnentibus, fidelibus, Sanctus, Sanctus, Sanctus, & Alleluia. Et per orationis completionem, confecto Chrismate, Episcopus ipso vitur ferè ad omnem Hierarchicam operationem. Hæc ibi. Vbi patet, quod hoc Sacramentum dabatur in primitiua Ecclesia post diuinam Euchari

Verba
 Dionysij
 de Chris-
 mate.

ftiam. Et ideo competenter Dionysius prius tractat cap. 3. de Euchariftia diuiniffima. Et pōst cap. 4. de Chrismatis vnctione. Et adhuc plus subditur de hac materia in Dionysio: Perfecti Chrismatis perfectā mysticam actionem instruūt ad perfectam sanctificationem. Arbitramur enim quòd circunuelatio Chrismatis significat, quòd sancti viri spirituales suas virtutes & gratias, quæ non apparent foris, optimè celant, propter fugam vanæ gloriæ, quod est Deo beneplacitū. Iuxta quòd occulti & super mentem bene olentes decores diuini, siue cœlestes pulchritudines solis sanctis manifestantur, qui se ipsi eisdem secūdum suam possibilitatem conformare desiderant. Hæc ibi. Ex quibus patet, quòd olim fideles, crescentes in virum perfectum: Sicut in baptismo, & sumptione digna diuiniffimæ Eucharistiæ corporis & sanguinis domini: Sic & in Chrismatis vnctione, multas † respiciebant gratis, illuminationes diuinas, & ignitas succensiones, consolationes, deuotiones feruentissimas, & cōfortationes in aduersis, ad perseuerandum in bona vita, vsque in finem. Nunc verò, heu, Christiani & sacerdotēs non

Multi ex
Chrismatis vnctio
ne fructus

*alias † re-
cipiebant.*

recipiunt talem efficaciam à Sacramento nec eis talem reuerentiam impendunt, sed contemnunt ea, derident, blasphemant & erroneant. Ideo non mirum, si propter hæc & malam vitam eorum, gratias & virtutes illas non consequuntur ex ipsis Sacramento. Alia plura de dictis Dionysij hic inferre causa breuitatis omitto. Sed volentes plura videre in hac materia, ad originalē eius librum Ecclesiasticæ Hierarchy, pro maiori confirmatione & approbatione recurrant. Sed adhuc adduco ipsum Armacanum lib. 9. de quæstionibus Armenorum, qui sic loquitur cap. 22. Confirmatio ita est necessaria, quod si haberi poterit, habeatur: Ideo in adultis eius acceptio habet vigorem præcepti, vt ibi videtur. Cur enim Petrus & Ioannes missi fuissent statim, audito quod recepit Samaria verbum Dei, pro isto Sacramento perficiendo, in Samaritanis baptizatis, si non fuit sic necessarium ad salutem? Nunquam ipsi sua auctoritate præsumpserunt illud facere, si non habuissent præceptum à Domino: certè non est verisimile. Item hæc impositio manus, non solū facta est Samaritanis à Petro & Ioanne, sicut legitur Act. 8. sed ap-

Confirmatōne esse necessariā ad salutē in adultis.

paret factam esse omnibus generaliter
 baptizatis : sicut legitur Act. 19. Paulus
 quos iussit baptizari , manus eis impo-
 suit. Ex quo ergo Christus illud Sacra-
 mētum tanto zelo perfecit, amplexando
 paruulos, & Apostoli etiam illud tanta di-
 ligentia obseruabant, Quis audet dicere,
 quòd non sit necessariū ad salutem? Item
 negari non potest iuxta præmissa, quādo
 spiritus sanctus tunc datur animæ, non
 solū ad opus extrinsecum, sed ad robur
 intrinsecum. Et hoc non solū cuicun-
 que volenti accipere, sed etiam omnibus
 baptizatis, antequam iudicium rationis
 accipiant. Vnde tantum donum contem-
 nens, aut non curans, cū possit illud acci-
 pere, merito suæ salutis neglector, & be-
 neuolentiæ diuinæ contemptor argui-
 tur. Vnde in Chronicis legitur, quòd cle-
 mens, Beati Petri discipulus & successor,
 statuit, vt baptizatus quantum citius po-
 terit, confirmetur : Quia aliter non esset
 perfectus Christianus, qui cōfirmationē
 non necessitate, sed incurialiter & volun-
 tariē omitteret. Quod ideo puto ab eo
 institutū: quia præuiderat, quòd eius ne-
 cessitati posset à non intelligentibus, &
 malè intelligētibus cōtradici, cū eam ne-

cessariâ satis scriptura exprimat. Et ideo edoctus à Petro (vt æstimo) de necessitate ipsius, eam statuit obseruandam. Hæc ille per totû. Quid autē significet ipsum Chrisma, dicit Dionysius lib. de Ecclesiastica Hierarchia: Reuelatio siue discopertio Chriſmatis, significat diuinam pulchritudinem, facientē à seipsa resplendere purâ claritatē, & implentem nos puro & simplici odore. Nā sensibilis operatio Chriſmatis, non absconditur iis, qui iuxta vel circa Hierarchiam † sed per eos tractatur familiariter, & ab ipsis videtur, & velatur, & à multitudine separatur. Hæc ibi. O quàm magna latent in istis diuinissimis Sacramentis, quæ olim in primitiua Ecclesia reuelabantur, & nobis propter nostræ indignitatem vitæ clauduntur. Vnde subdit infra pòst modicû Dionysius: Ipsa baptismatis perfectio vel cõfectio, quæ à nobis laudata est, specialiter pertinet ad perfectionem Hierarchici ordinis, & perfectionis, & virtutis. Vnde nostri diuini duces, id est, Apostoli hoc Sacramentû tanquam Eucharistiæ coordinatum, & idem efficiens eisdem imaginibus, in multis & mysticis ornatibus & decantationibus ornauerunt.

*In Origina
li, nõ ad Ia-
cobum sed
ad Iuliu
Iulianum
scripta est
ea Epistola.
† Sunt.*

Differens
effectus
Baptismi
& Confir-
mationis.

Melchia

Item Clemens ad Iacobum Apostolū,
epistola 4. sic dicit: Et habetur prima
parte libri Conciliorum. Omnibus ergo
festinandū, est, sine mora renasci Deo, &
demum consignari ab Episcopo, id est,
septiformem gratiam spiritus sancti per
cipere, Quia incertus est vnus cuiusque
vitæ exitus. Cū autem regeneratus fue-
rit per aquam, post modū septiformi spi-
ritus gratia, ab Episcopo (vt memoratum
est) confirmatus, quia aliter esse nequa-
quam perfectus Christianus poterit, nec
sedem habere inter perfectos, si non ne-
cessitate sed incuria, aut voluntate re-
manferit, vt à Beato Petro accepimus, &
ceteri Apostoli, præcipiente Domino,
docuerunt, hæc ibi. Ecce quomodo san-
cti Apostoli tractauerunt ista Sacramen-
ta cum magna reuerentia, & quantas ef-
ficacias senserunt & docuerunt in ipsis à
dignis suscipiendas, quas ab indignis
excluebant: Sicut à nobis nouissimis,
heu, sunt exclusæ. Hinc etiam scribit
Melchiades Papa: Et ponitur de Conse-
dist. 5. Spiritus sanctus: Spiritus sanctus,
qui super aquas Baptismi salutifero de-
scendit lapsu, in fonte plenitudinem tri-
buit ad innocentiam: in confirmatione au-

gmentum præstat ad gratiam. Et quia in hoc mundo tota ætate victuris, inter invisibiles hostes & pericula gradiendum est. In Baptismo regeneramur ad vitam, post Baptismum confirmamur ad pugnam, In baptismo ablui mur tatum, post Baptismum roboramur. Et quavis cõtinuò transi-
 turis sufficiant regenerationis beneficia, Cur nos
 victuris tamen necessaria sunt Confirma- virtutem
 tionis auxilia. Generatio p se saluat mox Sacramen-
 in pace beati seculi recipiendos. Confir- torum nõ
 matio armat & nutrit ad agones mundi sentimus,
 huius, & prælia reseruandos. Hæc ille. Ex sicut anti-
 cuius verbis liquidè apparet, ad quid va- qui.
 leat Sacramentum Confirmationis. Ra-
 banus autem de institutione Clericorum
 libr. 1. cap. 3. Et ponitur de Consc. dist. 4.
 Nouissime. Vbi sic dicit: Signatur bap-
 tizatus Chrismate in summitate capitis
 per sacerdotè: per Pontificem verò in frõ-
 te, vt in priori vnctione significetur, su-
 per ipsum spiritum sanctum descendisse,
 ad habitationem Deo consecrandam. S. Thom.
 secunda quoque, vt eiusdem spiritus san- In 3. parte
 cti septiformis gratia, cum omni plenu- quæst. 72.
 dine sanctitatis, & scientiæ, & virtutis, ve art. 1.
 nire in hominem declaretur. Ecce quo-
 modo ex iis colligi potest, quòd olim

sancti primitiuae Ecclesiae habebant magnam notitiam, & experientiam de magna virtute Sacramentorum, ex dispositione & capacitate eorum sanctae vitae. De qua virtute tam magna, latet modernum Clerum & populum Christianum, propter eorum indispositionem & incapacitatem. Quia enim nunc Sacramenta contemnantur, deridentur, blasphemantur: in quibus Christus & sui sancti Ecclesiae primitiuae contemnantur. Et ideo non degustant illas suauissimas virtutes Sacramentorum, nec experiuntur, & nihil sciunt de eis, nec loqui, nec sentire in se, nec cogitare. O quantis ex hac nostra indispositione priuamur bonis, diuinis fructibus? quanta in nobis per hoc abominatio desolationis? quantus defectus fidei? Imò & qualiter est inordinata fides Sacramentorum? quantum refriguit charitas, longè lateque per Clerum & populum Christianum? Et quis credit? Et hic notat Thomas de Aquino, in suis quaestionibus in ista materia. Quòd hoc sacramentum sacri Chrismatis, in materia & forma habet ortum à Christo, sicut à principali fundamento, sicut & alia Sacramenta, & postea per Apostolos

Non omnia sunt expressa in scripturis.

Quantum malum est, non credere sanctis.

Quantum malum est, non credere sanctis.

emanauerūt in totam ecclesiam fidelium vsq; in hodiernum diem. Et sicut in principio fidei adhuc imperfecti & immundi (vt tangit Dionysius in fine libri Ecclesiasticæ Hierarchiæ) deridebant Baptizationem, & Communionem, & aliū ritum circa talia currentem à Beato Timotheo: Sic adhuc hodie, ad nouissima tempora in fide corrupti, derident Sacramenta, contempnunt, & blasphemant vt suprà dictum est. Patet etiam, quòd in ista materia Catholica de Sacramentis debet credi sanctis & ecclesiæ Catholice: quanuis in Euangelio non sint omnia expressa. Quid enim fecissent tales, si vnumquemque Apostolum audiissent prædicantem, fortè nec alicui illorum credidissent, cùm ante nondum Euangelium habuissent promulgatum, ex quo nihil credere volunt, nisi quod in Euangelio manifestè expressum. Similiter nec Apostolis missis ad alias regiones, vbi soli personaliter non peruenerunt, credidissent, cùm antè non cognouissent Euangelium, atque eius fidem. Quomodo tales credent translationi Hieronymi ipsi⁹ non credent Bibliæ, de Græco in Latinum factæ, & sic toti legi nouæ & veteri? Et nolentes

Quantū malū est non credere sanctis,

credere dictis sanctorum, ad multas de
 uerunt perplexitates. Nam volentes
 esse nimis sapientes apud se, fiunt stulti: &
 volentes nimis cauti, fiunt nimis incauti:
 & volentes esse ne seducantur quasi à se-
 ductoribus, tunc cauent sibi à sanctis, in
 quibus erat spiritus Dei, spiritus verita-
 tis, & ab illis recedentes, credunt suis in-
 geniis deprauatis & spiritibus mēdaci.
 Dedit nanque Christus Iesus sanctis pri-
 mis ad hoc spiritum veritatis Euange-
 licæ, vt credamus eis, & non condemne-
 mus eos. Sic enim dicitur de illis: Qui
 vos spernit, me spernit: qui vos reci-
 pit, me recipit Hoc tamen fateor, quia
 fides & reuerentia huius Sacramenti in
 magna parte perit. Nam imparati & in-
 deuoti, turbulenti, irreuerenter cum risi-
 bus & cachinnis hoc Sacramentum reci-
 piebant, etiam post prandium cum reple-
 to stomacho, annexa quadā maxillæ per-
 cussione, hoc Sacramentum sumebant,
 cū tamen à ieiunis Episcopis, & ieiun-
 nis hominibus, tradi debet sicut Bap-
 tismus, nisi aliter cogat necessitas. Vnde
 de Conf. dist. 5. ex Concilio Aurelianensi
 cap. 3. sic scribitur Et ieiuni ad Confirma-
 tionem veniāt perfectæ ætatis, & vt mo-

Luca 10.

Cur de-
 crescit fi-
 des & re-
 uerentia
 huius Sa-
 cramenti.

neantur confessionem facere prius, vt tandem donum spiritus sancti valeant accipere. Et quia nunquam erit Christianus, Non est nisi in confirmatione Episcopali fuerit perfectus Chrismatus. Hæc ille. Vbi notandum q̄ Christianus, qui dicit: Nō erit christianus, scilicet plenus, qui quo ad omnia Sacramenta, christianū cōfirmationem cernentia, & si etiam omitteret illud Sacramentum ex cotemptu. Item ibidē, de omittit. Confe. dist. 5. ex concilio Meldensi cap. 6. Et Episcopi non sic ponitur Decretum. Et Episcopi non nisi ieiunis, per impositionem manuum spiritū sanctū tradant: exceptis infirmis, & morte periclitantibus. Et si quærit̄ (inquit Glosa super prædicto canone, siue Decreto Concilij Aurelianensis, Nūquid Concilij Aurelianensis) Nūquid minorē gloriam habebit paruulus, non confirmatus quàm confirmatus? Videtur quòd sic, Quia in confirmatione datur augmentum gratiæ. Et sic dicitur de Consecr. dist. 5. ex Concilio Tetraconensi, ca. 6. Dicitur est nobis, quòd quidam de plebe bis, vel ter, vel eo amplius, Episcopis ignorantibus tamen ab eisdem Episcopis confirmantur. Vnde nobis visum est, eandem confirmationem, sicut nec Baptismum, iterari minimè debere.

DE SACRAMENTO
De Sacramento Eucharistiae.
CAPVT XII.

Eucharistia præcipuum Sacramentum.

POST Sacramentum Baptismi & confirmationis, sequitur tertium Sacramentum Eucharistiae: Quia Baptismus, Confirmatio, & Eucharistia, sunt Sacramenta cõtinua. Nam per Baptismum à peccato mundamur, per cõfirmationem in bono ad pugnam roboramur. Ipsa autẽ Eucharistia Baptismi gratiam & Confirmationis nutrit & augmentat. Est enim Sacramentum Eucharistia, vnum præcipuum ex iis, in quibus principaliter salus constat, & inter omnia singulare: quia ex ipso omnis sanctificatio est. Hęc enim hostia, semel pro mundi salute oblata, omnibus præcedentibus & subsequentibus Sacramentis virtutem dedit. Vnde Dionysius lib. de Ecclesiastica Hierarchia capit. 3. de iis, quæ fiunt in congregatione in Sacramento Eucharistiae, sic dicit: Non est phas Hierarchicorum aliquid aliud ante hanc laudare. Etenim secundum gloriosum nostrum ducem, perfectionum perfectio, id est secundum glosam super eodem capit. Non est licitum, ante Eucharistiam aliquod aliud lauda

laudare Sacramentum. Ipsa est enim *addo † perfectio.*
 perfectionum † secundum Beati Pauli
 sententiam, 1. Corinthio .17. Ego enim
 accepi à Domino quod &c. Et in titulo
 eiusdem 3. capit. dicit Glosa, quòd Sa-
 cramentum Euchariſtiæ dicitur congregatio à Beato Dionysio: quia omnia Sa-
 cramenta recipiunt ab ipso perfectione.
 Nullum enim Sacramentorum aliorum
 verè celebratur, in quo sacra commu-
 nio non sumitur: Ad insinuandum vi-
 delicet, Quòd nullum Sacramentum ad
 veram pœnitentiã perducit, in quo Eu-
 charistia sancta non sumitur. Dicitur
 etiam illud Sacramentum Congrega-
 tio, non solum, quia per ipsum omnia
 Sacramenta perficiuntur, sed etiam, quia
 ipſius Cõmunionem omnes fideles Chri-
 ſto vniuntur. CHRIS TVS enim caput
 est Ecclesiæ, membra verò sunt omnes
 fideles: Quorum verè ad ipsum tunc fit
 vnitio, quando ab ipsis vera fit diuini Sa-
 cramenti communio. Et ideo communi-
 ter ex rei veritate Euchariſtia nomina-
 ta est congregatio vel communio: quia
 in ipsa & per ipsam, fit omnium perci-
 pientium Sacramenta adunatio & perfe-
 ctio. Quapropter si omnia Sacramenta

Cur hoc
 Sacramen-
 tum con-
 grega-
 tio dicitur.

Cur hoc Sacramentum Eucharistia dicitur.

sunt imperfecta, nisi Communione sacrae Eucharistiae perficiantur, ergo ipsa est finis & perfectio omnium Sacramentorum. Unde excellenter per comparationem ad alia Sacramenta dicitur Eucharistia, id est, bona gratia: Quia in hoc Sacramento non tantum est virtutis augmentum & gratiae: Sed ille totus sumitur, qui est fons & origo totius gratiae. Cuius figura praecessit in veteri Testamento, quando manna DEVS pluit patribus. Exod. 16. Institutio autem eiusdem Sacramenti, & illius vera fides ponitur Matthaei 25. Marci 14. Luc. 22. Et 1. Corinthio. 11. Ex quorum quidem verbis patet, quod cum Christus, qui est verus Deus & homo, qui mentiri non potest, nec aliquem decipere, dixit de pane, quem in manibus benedixit, quod ipse est corpus suum. Et de vino, quod est sanguis suus. Et quod est fide credendum, & constanter tenendum, quod ille panis verè erat corpus suum, & illud vinum verè sanguis suus. Et de ista materia Eucharistiae in Sacramento, scilicet, quod ibi fit corpus Christi de virgine natum, & sic secundum suam propriam existentiam &

*Non ait
Christus.
Ipse vel iste
panis est
corpus meum,
sed sic, hoc
est corpus*

naturam, alij determinarunt priores. Et præsertim Reuerendus Magister Iacobus de misa, felicitis recordationis & diuinæ memorię: vir utique magnę vitæ, & profundus interpret scripturarum. Ideo cui placet, istam materiam videat, quam fecit publicè in schola vniuersitatis, scilicet in Collegio Caroli, in lectorio Theologorum, & hoc factum extitit, Anno Domini M. ccccxxviii.

Hoc id est, hæc substantia que iam non panis amplius est, sed corpus Christi in quod panis diuina

Hoc tamen dico, quod ipsum corpus Domini Iesu, est templum diuinitatis, & sanctissimæ Trinitatis, in quo tanta mirabilia Dei infiniti in sapientia & virtute concurrunt, tam gloriosa, tam alta, & tam maxima, quod omnes cœlestes virtutes, Cherubin & Seraphin, & omnes intelligentię omnium hominum & omnium seculorum, in æternum habeant satis admirari, & admirando non sufficiunt ad plenum admirari diuinam dignationem, liberalitatem, maiestatem, sapientiam & potestatem, misericordiam, & communicabilitatem suæ bonitatis: In quo est omne bonum, propositum in conspectu filiorum Dei, In quo habitat plenitudo diuinitatis corporaliter: Quapropter, iustum & sanctum est, æquum & salutare,

na virtute transfubstantiatur. Sicut ipse Rocky. coram Impe. Sigif. mundo confessus fuit anno Domini 1436. Bohemi Misam, nos Misam nam dicimus. Iste est Iacobellus Mis-

*nenfis, qui
Bohemis
autor est
communi-
candi laicos
sub vtra-
que specie.*

quòd Christiani habeant ipsum corpus Christi in Sacramento contentū, in summa reuerentia & timore, in summo desiderio & amore super terrā. Sic quòd omnes primū sacerdotes & Clerici ceteri, debent suas orationes, & psalmodias frequentare ibi in præsentia, vbi est corpus Christi: rex & Dominus omnis terræ: Et vbi est frequentia angelorum, sicut scriptum est: In conspectu angelorum psallam tibi: adorabo ad templum sanctum tuum & cōfitebor nomini tuo. Prout B. Hieronymus in leculo decumbens infirmus, sacerdote ad eum cum Eucharistia diuina veniente, fecit: Sicut scribit Eusebius de morte Hieronymi, & in hæc verba dicit: O ferculum excellentissimum, venerandum, colendum & adorandum, glorificandum, amplectendum, & omnibus laudibus excellendum. Hæc ibi. Vnde grauer peccant, & durè arguentur, qui ad hoc deificum corpus, in isto Sacramento leuiter se habēt, & Domini Dei sui ibi verè existētis obliuiscuntur. Ex quibus ampliùs patet: Quòd sacerdotes leuiter Sacramentum deferētes & ministrantes, & negligentia atque

† *incuria.* † incurabilitate Sacramentum sanguinis

Christi effundētes, grauiter peccant. Patet de con. dist. 2. Si per negligentia. Vbi sic dicitur: Si per negligentiam aliquid de Sacramento stillauerit in terram, lingua lambetur, & tabula radatur, & igni tradatur. Sacerdos verò 40. dieb. pœniteat. Si super altare stillauerit: ministri stillam sorbeant, & tribus diebus pœniteant. Si super linteam altaris, & ad aliud stilla peruenerit, quatuor diebus pœniteat. Si vsque ad quartum, viginti diebus pœniteat, & linteamina, quæ tetigerit stilla, tribus vicibus abluatur, calice sub-
 tus posito. Et deinde aqua in loco secreto, honesto Ecclesiæ recondatur. hæc ibi.

Et patet differentia inter sacerdotes modernos, & primitiæ Ecclesiæ, qui modò leuiter circumeunt cum Sacramento illo tremendo, modicum vel nihil curantes, si ad terram cadat aut effundatur: ad huc & ore suo polluto, in vilipensionem illius sacramenti diuini dicētes: Non nos ipsum in terram cadere, quia olim & in terram sanguis Domini profuebat. Est adhuc & aliud indecens huic Sacramento diuino, quod à modernis peragitur sacerdotibus, & vtinam fidem veram circa ipsum Sacramentum domini habēti-

Irreuerētia & negligentia Thaboritarum circa hoc sacramentum.

*Clemens in
epistola.
2. cap. 1.*

*alias † ad
monere.*

bus. Et est istud: Quòd vasa calicum, & corporalia, non habent munda pro ipsius Sacramenti honestate. Vnde Clemens. Et habetur parte prima libr. Concilio- rum, vbi sic dicit: Calicem verò ad per- ferendum sanguinem Domini præpara- tum, cum tota ministerij munditia mi- nister præparet, ne non bene lotus calix Diacono peccatum fiat offerenti. Vnde ibidem dicitur: Tribus generibus com- missa sunt Sacramenta diuinorum secre- torum id est, presbytero, Diacono, & mi- nistro, qui cum timore & tremore cleri- corum, reliquias corporis Dominici de- bent custodire fragmentorum, ne qua putredo in sacrario reperiatur, vt cum negligēter agitur, portioni corporis do- mini grauis inferatur iniuria. Commu- nio enim corporis Domini nostri Iesu Christi, si negligenter erogetur, & pres- biter minora non curet † admonēda of- ficia, graui anathemate percussus, digna humiliationis plaga feriat. Et infra. Quòd si Clericum presbyter non admo- nuerit, decem annis & quinque mensi- bus excommunicatus sit. Dicitur etiam, quòd non puluis in dominicum cadat corpus: nec ibi sint stercora murium, ne-

que putrida remaneant aliqua per negligentiam, & quod nullus Sacramenta diuina pertractet, nisi diligenter. De cons. dist. 2. Ex cōcil. Aurel. Qui bene nō custodierit sacrificium, & mus vel aliud aliquod animal illud comederit, 40. dies pœniteat. Qui autem perdiderit illud in ecclesia, aut pars eius ceciderit, & non inuenta fuerit, 30. dies pœniteat. Hæc ibi. Patet ergo, quantum delirant moderni, qui diligentiam, ad custodiendum corpus dominicum, honestè non apponunt, sed sine ministro & sacerdote in villis sacramentū corporis Domini relinquunt, vbi putredo reperitur: calices immundos, & cætera vasa non bene lota habent. Sic quod venientes, qui medicamen se accipere desiderant, putrida cūm viderint, magis cum ridiculo & fastidio videantur accipere, & in peccatum magis decidant per negligentiam clericorum. Sæpe etiam per negligentiam, & incuriam clericorum, in perplexitatem fidei deuenit populus, & ad ambiguitatē. Adhuc tamen amplius dicendum est, quod ipsum corpus domini Iesu, in sacramento à cunctis Christi fidelibus debeat in timore & reuerentia magna obseruari:

Diligenter custodi-
diri debet
hoc Sacra-
mentum.

Negligē-
tia Tha-
boritarū.

I. Cor. II.

*Text. ha-
bet † mul-
tis.*

*lego † pas-
sum:*

*Tria gene-
ra excludū-
tur à perce-
ptione hu-
ius Sacra-
menti, sci-
licet, Cate-
chumeni,
Energume-
ni, & Pœ-
nitentes.*

Quemadmodum & Basilius de consecr. dist. 2. dixit: Timorem docet nos quidem Apostolus, dicēs: Qui manducat & bibit indignè, iudiciū sibi manducat & bibit, &c. Inde est, quòd nulla irreuerentia, nulla deordinatio, & nullum peccatū mortale deberet corā hoc deifico Sacramento exerceri. Quia hoc sacramentū Christi si sibi ad remissionem peccatorum est condonatum, prout hoc sacri Euāgelij textus attestatur. Mat. 26. vbi dicitur: Hic est enim sanguis meus noui testamenti, qui pro † vobis effundetur in remissionem peccatorum. Cū ergo plurima exercentur peccata, deordinationes, furta, rapinæ, & cætera mala coram corpore Domini Iesu, in hoc sacramento, quid aliud est, nisi quòd tales ipsum dehonestant Iesum, & ipso sacramento abuntuntur diuino? Non enim sic illa primitiua Ecclesia † spissim istud diuinum sacramentum quibuscunque & qualitercunque viuētibz exponebat, Scribit nanque Dionysius lib. suo cap. de Eucharistia, vbi sic suum dicit commentum: Postquā autem indocti & imperfecti sunt exclusi à templo, & perfectione Sacramentorum, quæ ipsos excedit. Et cum

ipsis à sancti vita apostatantes, & postea illi, qui propter animi pusillanimitatem facile læduntur à tentationibus, utpote, qui per sortem & irremissibilem ad diuina consensum non peruenerunt ad immobilem affectum, & subtilem intelligentiam in diuinis. Deinde, qui prauam conuersionem dimiserunt, & quasi ab ea longè recesserunt, & adhuc tamen non purgantur à phantasiis vitiorum. Deinde, qui ab his quidem purgantur, sed nondum virtute perficiuntur: his omnibus exclusis, perfecti in se, & alios perficientes in fide & virtute, qui feruentes sunt & sancti ad diuina aspicienda sacramenta, laudant Deum hymno Catholico, id est, Credo in vnum Deum. hæc ibi. Ecce reuerentia Ecclesiæ primitiua ad ipsum corpus Domini Iesu in Sacramento, & quomodo varij à visione Sacramenti excludebantur, sed virtutibus imbuti admittebantur. Non sic, sicut moderni faciunt, faciebant, ut quantūcunque scelerati illud aspiciant, & ad omnem transitum turmarum, ipsum sacramentum coram homicidis, raptoribus, furibus deferatur. Quid autem dicemus de Communionem leuium hominum indignorum

Abusus
huius Sa-
cramenti.

(quæ istis diebus multum inoleuit) & homines indispositi & indigni necessitantur, & pseudofacerdotes ad communionem singulis diebus dominicis? Cum tamen ad dignam cõmunionem debeant probare seiplos, in conscientia eorum & discutere, ipsumq; corpus Domini Christi ab his corporibus terrenis diiudicare, & vestem nuptialem superindutam habere. Nam si rectè fideles credunt & sapiunt, dum ad hanc mēsam magni regis accedunt, recumbunt inter angelorum frequentiam, & sanctorum omnium epulas. Ibi enim congregantur, sicut scriptum est: Vbicunque corpus est, ibi congregantur & aquila. Ibi accedentes admiscuntur, vbi conuiuium regis est æterni, vbi sponsus & sponsa dulcibus fruuntur muneribus deliciarum, & rex totius creaturæ quotidie ingreditur, vt videat discumbentes, siue vestē, in qua renati sunt, an habeant nuptialem. De hoc tãgit Pascasius tractatu de corpore Christi, cap. 1. Item Remigius super illo, Væ (inquit) tradentibus Christum cum Iuda ad crucifigendum. Et, væ cū maligna conscientia sub sacramento sumentibus illum. Et sequitur ad propositum: Et si non tradunt

Mat. 24.

ipsum Iudæis ad crucifigendum, tradunt
 tamen ipsum inimicis ad sumendum,
 quibus dictum est: Nolite sanctum dare
 canibus, &c. Et nemo vinū nouum mit-
 tit in vtres veteres. Item Chrysoſt. lib. de
 compunctione cordis ad Demetrium: In
 eo (inquit) huius mandati (ſcilicet: No-
 lite ſanctum dare canibus) vim transgre-
 dimur, cūm eos homines, quos nouimus
 immundos, impuros, † violentos, & per
 omnia porcis & canibus ſimiles, diuinis
 Sacramentis participes eos eſſe patimur.
 Hæc ille. Vnde quicumque non afficiun-
 tur ad bene viuendum, ſecundum obser-
 uantiam mandatorum Dei, & non affi-
 ciuntur ad colendum, venerandum, ado-
 randum corpus Chriſti in Sacramento,
 & in ipſo gaudendum, mundanis gaudiis
 poſtpoſitis, cum magno timore & amo-
 re, tales non ſunt de vera & viuâ fide: Et,
 vel veram fidem non habent de hoc di-
 uiniſſimo ſacramento: vel ſi habent, ha-
 bent mortuam ſine operibus, & ſine ſpi-
 ritu viuificante: Etenim fides in eis eſt,
 tanquam abominabiliſſimum cadauer,
 foetidum in conſpectu Dei: Et tales iudi-
 cium ſibi manducant & bibunt, ſuper
 quos eſt magna ira Dei, ſcilicet ſuper

† *violētos.*

Fides
 mortua in
 peccato-
 ribus.

Indignè
 mandu-
 cātes cor-
 pus Do-
 mini,

I. Reg. 21.

Epi. 2. c. 6.

homicidas, adulteros, raptos, incredulos, & ceteros huiusmodi. Hinc beatus Clemens dicit: Et habetur parte prima Conciliorum: Vnde tu scis, qui passim sacrarij panes indignis impendis? Vnde nosti, si à mulieribus mundi sint? Hinc & Dauid ab Abimelech sacerdote interrogatus, cum panes sibi ad manducandum posceret, si mundus est à muliere. Cum se mundum ante triduum profiteretur, panes propositionis manducavit. Hæc ille. Quod si sacra Communio requirit mundum ab vxore, quanto magis ab effusione sanguinis, furti, rapinæ & sacrilegij? Quod tamen peccatum heu, hodie minimè à plerisque reputatur. Cum tamen beatus Clemens dicat: Si fortè quispiam presbyter, siue diaconus sacrarij sindonem, vel velum, subtracta vendiderit, Iudæ similis æstimabitur Ischariotis: qui propter cupiditatem fecerit hoc opus, nouerint se supradicti Iudæ suscepturū pœnam. Hæc ille. Ecce quantum olim pensabant primæui sancti, reuerentiam magnam ad sacramētum habentes diuinum, vt etiam sacrarij Sindonem & velum, si cupiditate moti venderent, rei peccato Iudæ tenerentur. Mo-

derni verò Christiani, nostri temporis, & calices, & corporalia, atque pixides pro corpore Domini Iesu deputatas, & ad vsus inhonestos quandoque etiam & inuerecundos conuertunt.

De admixtione aquæ in Calice.

CAPVT XIII.

IAM autem de eo quid sancti sentiant, de admixtione aquæ ad vinum, circa Missarum soleannia: An eo modo se habuerunt, qui aquam non miscent vino. Et primò videamus Dionysium magnum, qui scribens Tito Pontifici, interroganti per epistolam, quæ sapientiæ domus, quis crater, quis cibus, quis potus, &c. Sic ad finem illius epistolæ dicit: Ipsam autem totam nostram † symboli-
cam Theologiam mittimus, in qua inueniens cum sapientiæ domo, & columnas septem discretas, & fortè alimentum ipsius in † sacrificio & pane diuisum, & aquæ vini commixtio. Hęc ille. Ad idem est Augustinus in Enchiridio. In sacrificio non debet aqua pura offerri, vt quidem sobrietatis imaginatione falluntur, sed vinum cum aqua mixtum. Quia

id est, significatiuam.

aliàs † vitæ et inasparis que.

Mysteriū
aquæ ad-
mixtæ.

& vinum fuit in redemptionis nostræ mysterio, cum dicit: A modo non bibam de hoc genere vitis, & aqua mixtum, quæ post cœnam dabatur, sed de Latere eius, quod lancea perfossum est, aqua cum sanguine egressa, vinum de vera carnis eius vitæ, cum aqua expressum esse ostenditur. Item Eusebius in sermone de tempore paschali, qui sic incipit: Magnitudo cœlestium beneficiorum, angustias humanæ mentis excedit, ferè in medio illius sermonis, dicit sic: Hoc itaque dominici sanguinis vinum, aqua esse miscendum, non solum traditione Dominus, sed etiam ipso genere passionis ostendit, ex cuius latere sanguis & aqua lanceæ illusione profluxit. Et infra. Sed & in Salomone de ipso Deo prædictum legimus: Sapientia ædificauit sibi domum, id est, corpus hominis assumpsit, in quo habitat plenitudo diuinitatis. Et subdit: Excidit columnas septem, quia illum benedictione spiritus sancti, benedictione gratiæ septiformis impleuit: mactauit hostias suas, miscuit in cratera vinum suum, & parauit mensam suam. Et in sequenti: Venite, edite de panibus meis, & bibite vinum quod mi-

Sap. 9.

ctum legimus: Sapientia ædificauit sibi domum, id est, corpus hominis assumpsit, in quo habitat plenitudo diuinitatis. Et subdit: Excidit columnas septem, quia illum benedictione spiritus sancti, benedictione gratiæ septiformis impleuit: mactauit hostias suas, miscuit in cratera vinum suum, & parauit mensam suam. Et in sequenti: Venite, edite de panibus meis, & bibite vinum quod mi-

scui vobis. Admixtum ergo vinum aqua legimus, nunc causam, quare vinū Deus misceri voluerit inquiramus. Et subdit infra: Per aquas enim populos significari, sacris aperitur eloquiis, sicut legimus:

Aquæ istæ quas vidisti, populi sunt & gētes & linguæ. Aduertimus in aquis figuram gentiū demonstrari: In vino autem sanguinem dominicæ passionis ostendi,

ac si dum in sacramentis aqua vino miscetur, Christo fidelis populus incorporatur & iungitur, & quadam ei copula perfectæ charitatis vnitur, vt possit dicere cum Apostolo: Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio an angustia? an persecutio? Hæc ille. Item Palsius de corpore & sanguine Domini cap.

Apoc. 17.

Roma. 8.

12. Cur in calice aqua miscetur, dicit: Planè, aqua in sanguine quare misceatur, dum in natalitiis factum fuisse non legimus. Illa permaximè causa est, quia de latere Christi domini, vbi passio completur, sanguis & aqua manarunt. Quod rectè Apostoli mysterium planè intelligentes, sciendum in calice censuerunt, vt nihil deesset nobis in sacramento ad commemorationem passionis, quod tunc extitit in cruce in conseruationem nostræ

Alia causa admixtionis aquæ.

Ioan. 19.

redemptionis . Nam postquam emisit spiritum, veniens vnus militum, accepit lanceam, & aperuit latus eius, vnde quasi de nouo fonte manauit sanguis & aqua. Et hic est verus calix, quia veraciter passus propter peccata nostra, nō minus sanguinem precij, quā vndam Baptismi fudit. Et quod tunc de carne fluxit, hoc nunc verè credentes in calice bibunt. Caro quidem datur in cibum, & sanguis & aqua verè in potum, vt quod simul de latere manauit, hoc totum homo noster in iis duobus renouatus bibat, vt si quam peccati maculam post fontem traxit, habeat in hac vnda veniam, qua deleatur & precium suæ redemptionis, quo vnusquisque redemptus de die in diem rursus renouetur. Sed & aquam dixere plures ideo admisceri debere, vt simul in Christi sanguine baptismus & precium salutis fluat. Non iam quasi duæ res, sed vna, sanguis videlicet & aqua fiat. Nam & sanguis in corpore vt fiat, his duobus pascitur, &c. Et multa ibidem loquitur de admixtione aquæ ad vinum, quæ causa breuitatis omitto. Item Theophilus super illo Ioan. 10. Et continuò exiuit sanguis & aqua, quem allegat Thomas
in

in Glosa continuata, sic dicit: Erubescant ergo, qui vinum in sacris non limphant mysteriis: videntur enim non credere, quòd aqua de latere fluxerit. Potest tamen quis calumniosè dicere, quòd aliqua virtus vitalis erat in corpore, & ideo sanguis effluxit, aqua verò manans inexpugnabile signum fuit. Et ideo Evangelista subiungit: Et qui vidit, testimonium perhibuit. Hæc ille. Item Beda in Homilia illius Evangelij: Scitis quia post biduum Pascha fiet, & filius hominis tradetur, vt crucifigatur, dicit. Illud verò perpendèdum, quod à nullis panis solus, neque vinum sine aquæ admixtione offertur: Quia enim, dicète Ioanne, aquæ populi sunt, ideo miscetur aqua vino, vt videlicet nos intelligamus, quia passio Christi pro nobis perpetrata est. Neque passio absque vtilitate generis humani celebrata est, & nos sine passione Christi saluari non poteramus. Si enim solû vinum sine aquæ admixtione offerretur, posset esse talis intelligentia, quòd nos absque Christi passione saluari possemus. Sed iungitur aqua vino, panis conficitur cum aqua, vt apertè detur intelligi, quòd neque passio Christi sine salute

*Ioan. 19.**Mat. 26.**Apoc. 17.*

nostra posset fieri, neque nostra salus sine illius adiutorio consistere valeat. Hæc ille Cyprianus ad Concilium, de Sacramentis Dominici calicis, Epistola 34. Sic dicit inter cætera: Calicem verò docuit exemplo magisterij sui, vini, & aquæ coniunctione misceri. Et infra: Inuenimus non obseruari à nobis quòd mandatum est, nisi eadem quæ dominus Iesus fecerit, nos quoque faciamus, & calicem pariratione miscentes, à diuino magisterio non recedamus. Ab Euangelicis autem præceptis omnino non est recedendum, & eadem quæ magister docuit & fecit, discipulos quoque decet obseruare & facere. Et infra: Sic autem in sanctificando calicem Domini offerri sola aqua non posset, quomodo nec vinum solum potest. Nam si vinum solum quis offerat, sanguis incipit esse sine nobis. Si verò aqua sit sola, plebs incipit esse sine Christo. Quando autem vtrunque miscetur, tunc Sacramentum spirituale & cœleste perficitur: Sic verò calix domini non est aqua sola, nisi vtrunque adunatum sit & copulatum. Hæc ille. Item Damascenus libr. 4. de sanctis & incoinquinatis mysteriis dei cap. 86. In cœnaculo ergo san-

*De Conse.
dist. 2. cap.
1. Glosa, id
est, † Non
debet, quia
si obliuione
prætermitt
teret, non est
propter hoc
irritum Sa
cramentum.*

etæ & gloriosæ Syon vetus Pascha cum
 discipulis comedens, & complens vetus
 testamentum, lauat pedes discipulorum:
 Symbolum, id est, notam tribuens san-
 cti baptismatis. Deinde frâgens panem,
 dedit discipulis suis dicens eis: Accipi-
 te, comedite, hoc est corpus meum, quod
 pro vobis tradetur in remissionem pec-
 catorum. Similiter autem accipiens cali-
 cem ex vino & aqua, tradidit eis dicens:
 Bibite ex hoc omnes. Et infra: Et nunc
 interrogas, qualiter panis sit corpus
 Christi: vinum & aqua sanguis sit Chri-
 sti. Et infra: Et quemadmodum in ba-
 ptismate, quia consuetudo est homini-
 bus aqua lauari & oleo vngi, coniuga-
 uit oleo & aquæ spiritus sancti gratiam,
 & fecit illud lauacrum regenerationis:
 Ita, quia consuetudo est hominibus, pa-
 nem comedere vinum & aquam bibere,
 coniugauit eis eius diuinitatem, & fecit
 ea corpus & sanguinem eius, vt per af-
 sueta & secundum naturam, in his quæ
 super naturam sunt, fiamus. Hæc ille.
 Sunt & alij adhuc Doctores, eandem ma-
 teriæ illius sententiam approbantes: si-
 cut Remigius, Richardus, Ambrosius,
 Beda, quorum dicta pro præsentî propter

DE SACRAMENTO

breuitatem omitto. Et quiuis compos exi-
stēs rationis, in animo suo trutinēt & pē-
set, an securum sit, istos omnes viros, &
sanctos magnos abiicere, deridere & con-
temnere: & modernos idiotas, parua lite-
raturæ, sed magnæ præsumptionis existen-
tes, † attendere, † attentare, sequi & audire.

*De signo crucis circa consecratio-
nem Eucharistiæ.*

CAPVT XIII.

† *antem.*

SED & de illa difficultate, scilicet q̄
circa Eucharistiæ cōfectionē, sacer-
dotes quidam, signo crucis in bene-
dicendo panem consecrandum non
vtuntur, magis † tamen derident, &
contemnunt: Dicta sanctorum antiquo-
rum iam sunt vidēda, quæ dicta hīo secun-
dò repetere non expedit, quia antea de Sa-
cramento baptismi sunt posita. Ibi ergo
cui placet videat, quomodo Ambrosius,
Augustinus, Chrysostomus, Hugo, Ricar-
dus, & cæteri sententiando dicant: Quòd
circa talia ipsum crucis signū sit obseruā-
dum, & quòd sine illo nihil eorum ritè
perficitur. Quia tamen de Iesu nostro

in euangelio dicitur, Quod in cœna sua eleuauit oculos in cœlum, & gratias agens benedixit. Hoc uerbum, benedixit, varij vario modo exponunt. Sed quid magnus Albertus in tractatu de officio Missæ sentiat, audiamus. Quid super illo uerbo, benedixit, dicit? Dicunt autem hîc quidam, quòd signo quodam manus benedixit. Quidam autem, quòd uerbo occulto, quo etiam panem in corpus suum transsubstantiauit. Quidam autem, quòd uirtute deitatis suæ sine signo & uerbo transsubstantiauit: Quia Christus corporalibus uerbis & signis uti opus non habuit: sicut qui habuit potestatem excellentiæ, & non sicut minister clauæ utebatur. Sed quia nullum istorum probatur aliqua auctoritate, & prima expositio dubium non habet, Ideo primum plus placet inter ista. Hæc ille. Et patet stoliditas modernorum qui benedictionem signo crucis aufugientes, ipsi termino benedixit, nouam uocabuli interpretationem cudere satagunt. Et mira res, cur tantum signum crucis detestantur & abhorrent, quasi sit magnum malum, signo crucis se munire: Cùm tamen ille magnus Paulus Christi Apo-

Paulus si-
gno cru-
cis in mor-
te se te-
muniuit.

stolus, in sua necessitate, in articulo sci-
licet mortis, ipse signo crucis est fretus:
prout scribit Dionysius de morte Pauli
ad Timoth. sic dicens: In hora autem il-
la plena tristitiæ, frater mi dilecte, di-
cente carnifice Paulo: Collum para.
Tunc Beatus Paulus Apostolus in cœlū
suscepit, muniens frontem & pectus si-
gno crucis, & dixit: Domine, in manus
tuas commendo spiritum meum. Hæc
ille. Et Hieronymus Epistola 134. ad
Eustochium, filiam sanctæ Paulæ, de vir-
ginitate seruanda dicit: Ad omnem
actum, ad omnem incessum, manus im-
pingat crucem. Hæc ille. Ecce sancti pri-
mæui temporis, quia abundè Christum
gerebant in corde suo, etiam ipsius cru-
cis signum faciebant exterius: ipsum &
coram gentibus non verecūdantes, cū
ex abundantia crucifixi in corde, opera

*Hæc verba
sunt Ense-
bii Emis-
sini Vt pa-
tet de Conf.
dist. 2. ca.
Quia cor-
pus.*

& signa prodibant ad extra in opere.
Sed vt sapientibus occasio, & simplici-
bus fulcimentum præbeatur contra eos,
qui dicunt corpus Christi in Sacramen-
to non esse datum ad colendum, sed so-
lūm ad manducandum, Dicit Augusti-
nus de verbis Apostoli, sermone 35. in
hæc verba: Et quia corpus assumptum

ablaturus erat ex oculis nostris, & fide-
ribus illaturus, necessarium erat, vt no-
bis Sacramentum corporis & sanguinis
sui consecraret, vt coleretur iugiter per
mysterium, quod semel offerebatur in
precium: vt quia quotidiana & indefes-
sa currebat pro hominum salute redem-
ptio, perpetua esset etiam redemptionis
oblatio, & perennis illa viueret victima
in memoria, & semper præsens esset in
gratia. Et iterum Augustinus de verbis
Domini, sermone 58. Ego dominicam
carnem, imò perfectam in Christo hu-
manitatem, propterea adoro: quia à di-
uinitate suscepta, atque † Diuinitati vni-
ta est, vt non aliū atque alium, sed vnum
eundemque Deum & hominem, Dei fi-
lium esse cōfitear. Denique si hominem
separaueris à Deo † vt vestrorum qui-
dam, vt Fotinus vel Paulus Samosate-
nus, illi nunquam ego credo nec serui-
o, velut si quis nostrum aut purpuram, aut
diadema regale iacens inueniat, nun-
quid conabitur eam adorare? Cùm verò
rex ea fuerit indutus, periculum mortis
incurrit, si eam simul cum rege quis ado-
rare contemnit. Ira etiam in Christo do-
mino, humanitatē non solā aut nudam.

Aliàs
† *deitati.*

Aliàs
† *Non ha-*
betur vt ve-
strorum qui-
dam.

DE SACRAMENTO

fed diuinitati suæ vnitam, vnum Dei fi-
 lium, Deum verum & hominem verum,
 si quis adorare contempserit, æternæ mor-
 tis pœnas patietur. Item Augustinus
 super Psal. 34. homilia 2. Christus (in-
 quit) de carne Mariæ carnem accepit, &
 ipsam carnem dedit. Nemo illam carnẽ
 manducet, nisi prius adorauerit. Ex qui-
 bus patet, quod sacerdotes cum populo
 fidei, debent exterius corporaliter per
 genuum flexiones, & capitis inclinatio-
 nem, & prostrationem quandoque faciei
 in terram, reuereri & colere Christum
 Iesum, suumque corpus in Sacramento.
 Et sic sacerdotes debent verbo & exem-
 plo docere populum, vt contremiscant,
 adorando & colendo, & summum ac vi-
 uacem respectum habendo, circa hæc
 diuinissima & ineffabilia mysteria. Et
 pro eodem est B. Hieronymus, qui (sicut
 scribit Eusebius de morte Hieronymi)
 sacerdote ad eum veniente cum Sacra-
 mento, iam in lecto ægritudinis decum-
 bens, sic inter cætera dicebat: O fercu-
 lum excellentissimum, venerandum,
 colendum, adorandum, & glorificandum,
 amplectendũ, & omnibus laudibus extol-
 lendum. Hæc ille.

De Cereis & Luminibus coram
Sacramento.

CAPVT XV.

EX quo patet error impiè dicentiũ,
Quòd corpus Christi vel Sacramẽ
tum, solũ sit nobis datum ad mã-
ducandum, & sanguis in calice so-
lũ ad bibendum, & non ad colen-
dum siue adorandũ: Sed quòd inanis & fa-
tua sit irrissio, qui luminum accensionem
corã dominico corpore in Sacramẽto de-
rident, dicentes: quia Deus est lux, & non
egens lumine. Nam in veteri lege etiam
Domini mandato, lucernę siue lumina in
candelabro disposita, coram panibus pro-
positionis, qui fuerunt figura tantũ cor-
poris Domini in Sacramento, exardebãt:
Multò magis decens est, vt hoc in præsen-
tiantanti Sacramenti fiat. Si nempe decens
& honestum est teste Hieronymo in Epi-
stola ad Riparium, quòd lumina ardeant
coram corporibus siue ossibus sancto-
rum. Et si decens fuit temporibus pri-
morum sanctorum, vt lampades mor-
tuis Christianis fidelibus accendantur,
prout hæc describit Chrysostomus, ser-
mone quarto super Epistolam ad He-

Lumina
coram Sa-
cramento
accenden-
da.

Exod. 40

Hieron.

Chrysof.

br̄eos: multo magis decens, honestum & sanctum est, vt lumina coram tam deifico & diuino corpore Christi accendantur. Et hoc subdit Honorius tertius, extra de celebratione Missarum. Sanè cum olim sacerdos frequenter doceat populum suum, vt se reuerenter inclinet cum portat presbyter hostiam salutarem ad infirmum. Et hoc faciat cum omni reuerentia & timore, semper lumine præcedente, cum sit splendor lucis æternæ, vt ex hoc apud omnes fides & deuotio augeatur. Prælati autem huius mandati punire non differant transgressores si & ipsi diuinam & nostram volunt effugere vltionem. hæc ibi. Sed rudes illi & grossi, contemptoresque reuerentiæ decentis corporis Iesu & ipsius Sacramenti, sciant causam, cur lumina coram Sacramento accendantur. Dicit nanque Isidorus lib. 7. Etymologiarū cap. 12. de Acolytis loquens in hæc verba: Acolyti Græcè, Latine Ceroferrarij dicuntur à portandis cereis, quando legendum Euangelium, aut offerendum est sacrificium. Tunc enim accendantur luminaria ab eis, & deportantur: non ad effugandas tenebras, dum sol in eodem tempore rutilat, sed ad si,

Quare
portantur
cerei ac-
censi.

gnum lætitię demonstrandum vt sub ty-
po luminis corporalis, illa lux ostenda-
tur, de qua in Euangelio legitur: Erat
lux vera, quę illuminat omnem homi-
nem. Hęc ille. Adhuc tamen & hoc est
perpendendum, quā diligenter mun-
di & sancti debeant esse ministri, hoc
deificum Sacramentum contrectantes.
Scribit nanque Chrysof. lib. 6. de digni-
tate sacerdotail cap. 1. in hęc verba, di-
cens: Neque enim nobis de gubernatio-
ne militum, neque pro regno terreno
deliberandum est, sed pro officio, quod
virtutem exigit angelorum. Iphis itaque
radiis solis splendidiorē oportet esse ani-
mam sacerdotis, vt nunquā à spiritu san-
cto deferatur. Sed vt possit dicere: Vno
autem iam non ego, viuit autem in me
Christus. Si enim habitatores Heremi,
qui & ciuitatum & fori tumultibus li-
berantur, ac iugiter in portu quodam &
tranquillitate consistunt: nō tamen pro-
nus aut habitationis aut abstinentiæ suę
felicitati confidunt, sed multas alias res
ad custodiam sibi comparant, magna cō-
sideratione, & dicētes aliquid & agentes,
vt cū fiducia & sinceritate mundissima
quantū capit humana virtus, accedere ad

Ioan. 1.
Vt sacer-
dotes sint
mundi.

Galat. 2.

*aliàs † ven-
dicans.*

Deum possint: quanta opus esse vehemētia sacerdoti arbitraris, vt ab omni inquinamēto animum suum † mundificās spiritalem possit custodire decorem. In cuius verbis patet, quod ministris altaris, non pro gubernatione militum, non pro terreno regnō est deliberandum.

*aliàs † non
mundiorem*

Quod est contra modernos sacerdotes, qui & terrenis implicati, & pro lucris regnisque terrenis inhiant studiosè. Et Idem ibidem capit. 4. dicit sic: Expende enim, quales oporteat esse eius manus, tantarum rerum ministras, qualem linguam verba illa fundentem, aut quo genere † mundiorem & sanctiorem animā, talis spiritus receptricem. Tunc enim etiam angeli circumstant sacerdoti, & tribunal atque altaris locus cœlestibus virtutibus adimpletur, in honorem illius, qui immolatur. Et infrà: Splendore igitur vitæ, totum illuminantis orbem, fulgere debet animus sacerdotis. Hæc ille.

*Exterior
mundicia
& manuum.*

Patet liquidò ex verbis huius Beati, quomodo tam animus, quàm etiam manus & lingua, debeant esse munda ipsius sacerdotis: imò & ab exteriori immundicia debent cauere manus sacerdotis, & post Sacramenti cōtactum, cauere à con-

tactu sine lotione, rerum materialium & terrenarum. Quod militat cōtra sacerdotes leuiter manibus illotis Sacramentum diuinum contrectantes, aut etiam post contrectationem diuini Sacramēti, ipsas manus terrenis & materialibus absque omni lotione expandentes.

De Sacramento pœnitentiæ.

CAPVT XVI.

Post iam, de Sacramento alio, scilicet pœnitentiā pertractemus, ad quam Dominus per prophetas & alios sanctos patres hortabatur. Et ambo duo, Ioannes scilicet Baptista & Dominus Iesus, prædicationes suas, à pœnitentiā inceperūt, tanquā à summè necessaria re ad salutē. Vnde Matth. 3. scribitur: In diebus illis, venit Ioannes Baptista, prædicans in deserto Iudæe & dicens: Pœnitentiā agite: appropinquabit enim regnum cœlorū. Et 4. cap. de ipso Domino sic scribitur in Euangelio eodem: Exinde cœpit Iesus prædicare & dicere: Pœnitentiā agite: appropinquabit enim regnum cœlorum. Et Lucæ 13. Dominus dixit: Si non pœnitentiā egeritis, omnes

Pœnitentiā in Euang. fundata.

simul peribitis. Ita & Apostoli pœnitentiam docuerunt. Quemadmodum Act. 2. Petrus in primo sermone quem fecit post missionem spiritus sancti, dixit auditoribus his qui compuncti erant corde: Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum in nomine I E S V C H R I S T I, in remissionem peccatorum vestrorum, & accipietis donum spiritus sancti. Nec dubium est, quin ipsa pœnitentia bene in Domini lege & sufficienter est fundata. Et vt dicit Gregorius in homelia, quæ sic incipit: In æstiuum tempus, &c. Pœnitentiam dignè agere non possumus, nisi modum quoque eiusdem pœnitentiæ cognoscamus. Pœnitentiã quippe agere, est præterita mala plangere, & plangenda non perpetrare. Nam qui sic alia deplorat, vt tamen alia ꝑ committat, adhuc pœnitentiam agere aut ignorat, aut dissimulat. Quid enim prodest si peccata luxuriæ quis debeat, & tamen auaritiæ adhuc æstibus anhelet. hæc ille. Et ad hoc est Ambrosius in quodam sermone Quadragesimæ. Et habetur de pœnitentia distinct. 3. hoc de charitate, Pœnitentia est, & mala præterita plangere, & plangenda iterum non commit-

Quid est
pœnitentiam
agere.

*Id est ꝑ
positū com-
mittendi
habeat.*

tere. Et Augustinus in libr. de pœnitentia. Et ponitur de pœnitentia. distin. eadem, vbi suprâ. Quotititè dolendum est de peccato, quod declarat ipsa dictionis virtus. Pœnitere enim, est pœnam tenere, vt semper puniat in se vlciscendo, quod commisit peccando. Pœna enim propriè dicitur læsio, quæ punit & vindicat, quod quisquis commisit. Ille pœnam teret, qui semper vindicat, quod commississe dolet. In ipsa autem perfecta pœnitentia sunt tria consideranda, scilicet, Compunctio cordis, Confessio oris, Satisfactio operis. Et hæc tria dicuntur tres partes pœnitentiæ. Est autem Cōtritio, dolor cordis pro peccatis commissis, & pro amissione gratiæ Dei: quã oportet esse maiorẽ, quàm pro amissione cuiuscunque commodi temporalis. Vnde Hier. 6. Filia populi mei; accingere cilicio, & conspergere cinere: luctum vni geniti fac tibi planctum amarum. Et hic dolor est à gratia Dei præueniente origininaliter: prout dicit Isidorus de Summo bono, lib. 2. capi 12. Quisquis peccatorum memoria compungitur ad lamenta, tunc Dei se sentiat visitari præsentia: quando ex eo quod se

Pœnitere
est pœnã
tenere.

Tres pœ-
nitentiæ
partes.

Cordis
contritio.

Luca 22. commississe recolit, interiùs erubescit, suò que iudicio pœnitendo iam punit. Nam tunc Petrus fleuit, quando in eũ Christus respexit. Quando ergo ista in corde hominis fiunt, sciendum est, tunc Deum esse per gratiam humano cordi præsentem. Vnde se tũc homo magis ac verè ad compunctionem præparare debet, quando sentit & Deum interiùs operãtem. Illam autem præparationem tãgit in descriptione compunctionis cordis, quam ponit ipse Isidorus libr. 2. cap. 12. de Summo bono, sic dicens: Compunctio cordis, est humilitas mentis, cum lachrymis exoriens de recordatione peccati, & timore iudicij. Et hæc contritio est basis pœnitentiæ,

Psal. 50. quæ humilitati coniuncta, est sacrificium Deo acceptum à peccatoribus secundum illud Psalmi. Sacrificium Deo spiritus cõtribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non despiciet. Imò libenter illum Deus aspicit. Isa. vltimo: Ad quem autem

Esaie 66. respiciam, nisi ad pauperculum & contritum spiritu, & trementẽ sermones meos?

De auriculari Confessione.

CAPVT XVII.

Secun-

SECUNDA PARS pœnitentiæ; est ipsa confessio. Et hîc de confessione auriculari, quæ fit sacerdotibus, quam modo plurimi tanquam erroneam & hæreticam abiciunt, intendo loqui. Quæ Leuitici 13. & 14. fundantur, vbi iubentur leprosi se ostendere sacerdotibus. Et Lucæ 17. Dominus decem viris leprosis dixit: Ite, ostendite vos sacerdotibus. Hoc autem secundum Hieronymum & alios doctores, figura fuit ostensionis lepræ spiritualis, peccati mortalis, Euangelicis sacerdotibus. In noua autem lege Matthæi 16. dicitur: Tibi dabo claves regni cœlorum, & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cœlis. Et Ioan. 20. Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.

Nisi enim hæc confessio haberet efficaciam, videretur quod CHRIS TVS superfluè dedisset Apostolis & succedentibus sacerdotibus clauium potestatem. Ad quid rogo concessit Apostolis CHRIS TVS potestatem ligandi peccata, nisi ostensio eorum sacerdoti soluen-

Oris confessio, secūda pars pœnitentiæ.

Confessio ad sacerdotē, in scripturis fundata.

*De pœnitē
tia distinct.
1. c. Quem
pœnitet.*

Luce 17.

*Leuit. 13.
Erube-
scentia.*

ti ac liganti faceret ipsa crimina esse nota: Vnde Augustinus in libr. de pœnitentia, Et ponitur distinct. 1. Quem pœnitet, & dolorem lachrymis ostēdat: Repræsentet vitam suam Deo per sacerdotem, præueniat iudicium Dei per confessionem. Præcepit enim Dominus mūdandis, vt ostenderent ora sacerdotibus: docens corporali præsentia confitenda peccata, non per scriptum manifestanda. Dixit enim ora monstrate, & omnes, & non vnus pro omnibus, non alium statuatis nuncium, qui pro vobis offerat munus à Moyse statutum. Sed qui per vos peccastis: per vos erubescatis. Erubescencia enim ipsa, partem habet remissionis. Ex misericordia enim hoc præcepit Dominus, vt nemo pœniteret in occulto. In hoc enim, quod per seipsum dicit sacerdoti, & erubescenciam vincit timore Dei offensi fit venia criminis. Fit enim veniale per confessionem, quod criminale erat per operationem: & si non statim purgatur, fit tamen veniale, quod commiserat mortale. Multum enim satisfactionis obtulit, qui erubescencia dominans, nihil eorum quæ commisit, nuncio Dei negat. Opus enim

est misericordiae peccata peccanti dimittere, sed oportet ut iustus misereatur iusti. † Considerat enim, si dignus est, non dico iustitia, sed misericordia. Iustitia enim sola damnat, sed dignus est misericordia, qui spirituali labore quaerit gratiam: laborat enim mens patiundo erubescantiam. Et quoniam verecundia magna est poena, qui erubescit pro Christo, sit dignus misericordia. Vnde patet, quoniam quato pluribus confitebitur in spe veniae turpitudinem criminis, tanto facilius consequetur gratiam remissionis. Hinc Gregorius Moralium lib. 8. capit. 24. super illo Iob: Quapropter & ego non parciam ori meo. Sic dicit: Ori suo parcat, quia confiteri malum quod fecit erubescit: Sed iustus ori suo non parcat, quia iram iudicis districti praeveniens, verbis contra se propriae confessionis saevit. Hinc Psalmista ait: praeveniamus faciem eius in confessione. Hinc per Salomonem dicitur: Qui abscondit scelera sua, non dirigitur: qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur. Hinc rursus scriptum est, Iustus in principio est accusator sui. Sed nequaquam ad confessionem

*Alias sic
† Oportet enim ut non solum quid, sed in quo doleat, confiteret, si dignus est.
&c.*

*Alias † 15
Iob 7.
Quid est ori suo non parcere.
Psal. 94.
Prou. 28.*

os panditur, nisi cum consideratione districti iudicij, per pauorem spiritus angustiat. Vnde & apertè mox subditur: Loquar in tribulatione spiritus mei. Tribulatio quippe linguam spiritus commouet, vt reatum prauis operis vox confessionis impugnet. Et subdit: Sciendū quoque est, quia sæpe etiam reprobi peccata confitètur, sed deflere contemnunt. Electi autem culpas suas, quas vocibus confessionis aperiunt, districtæ animaduersionis fleatibus insequuntur. Vnde Beatus Iob, Postquam se ori suo non parcere spondit, tribulationem mox spiritus subdit, ac si apertè fateretur dicens: Sic reatum lingua loquitur, vt nequaquam expers à mæroris stimulo per alia spiritus fatigaret. Hæc ille per totum. Ad idem est ille discipulus antiquus Beati Petri sanctus Clemens, qui parte prima lib. Conciliorū ait in hæc verba: Quod si alicuius cor, vel liuor, vel infidelitas, vel † aliud quid malum, ex his quæ superius memorauius, latèter irrepserit: non erubescat, qui animæ suæ curam gerit confiteri huic qui præest: vt ab ipso per verbum Dei & consilium salubre curetur, quo possit fide integra & operibus bonis, pœnas æterni

Iob 7.

Clemens
de confessione.

† aliud.

ignis effugere, & ad perpetua vitæ præmia peruenire. hæc ille. Item idem Clemens libro eodem, scribens de quotidiana prædicatione sancti Petri, & ad quid in illa horrabatur, sic dicit inter cætera: Eum fuisse cum cæteris fidelibus per beatum Petrum adhortatum, auctus vitæ suæ omni hora custodire, & in omni loco Deum se respicere firmiter scire: cogitationes malas cordi suo aduenientes, mox ad Christum allidere, & sacerdotibus Domini manifestare. Hæc ille. Ecce quàm planè iste sanctus loquitur de confessione auriculari, sacerdotibus domini fienda. Et adhuc August. Epistola consolatoria, de visitatione infirmorum, vbi sic dicit: Sunt quidè, qui sufficere ad salutem autumant, si soli Deo, cui nihil est occultum, quem nullius laret conscientia, omnia confiteantur crimina. Nolunt enim, aut erubescunt, siue dedignantur ostendere se sacerdotibus, quos tamen inter lepram, & lepram discernere constituit dominus. Sed nolo, vt ipsa decipiaris opinionione, Quantus confundaris confiteri coram domini vicario, tabescens præ rubore, vel ceruicosus præ † dedignatione. Non ipsius humiliter subeundum est

*Augu. de
visitatione
infirmorum
libro 2. c. 4*

Leuit. 13.

*aliàs † indi
gnatione.*

alias † pe-
nitus.

Non suffi-
cit ad Deū
facta con-
fessio.

Psa. 116.

Leuit. 13.

Iac. 5.

Nō omni-
bus indif-
ferenter
confiten-
dum est.

iudicium, quem Deus non dedignatur
vicarium. Ergo ad te roges venire sacer-
dotem, & fac ipsum conscientiarū tuarū
† penitissimarum participem. Non sedu-
cat te illa somniantium superstitio, qua
mulsitando cōfirmat: quia saluat sacerdo
te inconsulto ad Deum facta peccatorū
confessio. Nos autem non abnegamus,
quo sit ad Deum frequenter referenda
confessio peccatorum. Beatus enim, qui
tenebit & allidet paruulos suos vel maxi-
mos ad petrā: Petra autē Christus. Sed te
statuer & illud sacra doctrina: Non tibi ap-
plaudentium fauceas auribus qui prius
eges sacerdotis, qui mediator sit ad Deū
tuum salubri iudicio: Alioquin & sub le-
ge & sub gratia: Ite, ostendite vos sacer-
dotibus. Responsum diuinum quomodo
consummaretur? Cōfitemini alterutrum
peccata vestra, quomodo compleretur?
Ergo cicatricum tuarū arbiter, Dei vice
adhibeatur presbyter, & reuela ei vias
tuas, & ipse exhibebit tibi antidotum re-
conciliationis. hæc ille per totum. Ad idē
est Basiliius in suo dialogo capit. 21. vbi
sic dicit: Qui vult peccata sua confiteri,
si omnibus debet confiteri & quibusli-
bet, an certis quibusque? Clementia Dei

erga eos qui deliquerunt, manifesta est, secundum quod scriptum est: Quia non vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. Quia verò conuersionis modus aptus cuilibet conuertenti se à peccato est fructus dignos ostendere pœnitentiæ: Facite fructus dignos pœnitentiæ, ne fortè secundum illam comminationem eueniat iis, qui non pœnitent, quod scriptum est: Omnis arbor, quæ nõ facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur. Necessarium videtur iis quibus dispensatio mysteriorum Dei commissã est, confitenda esse peccata. Sic enim & iis, qui antiquitus pœnitebant, inueniuntur apud sanctos confelsi esse peccata sua. Scriptum est enim in Evangelio: quia Ioanni Baptistæ confitebantur peccata sua: Et in Actibus Apostolorum Apostolis, à quibus baptizabantur. Idem in eodem libro circa finem: Confessio peccatorum hanc habet rationem, quam habet vulnus aliquod corporis vel passio, quæ medico demonstranda est. Sicut ergo quis non omnibus vitia vel vulnera corporis sui reuelat, nec quibuslibet, sed his tantùm, qui summæ peritiæ testimonium habent, & curæ ac me-

Ezech. 18.

Matt. 3.

Matt. 3.

Act. 2.

& 19.

delæ disciplinam. Ita & confessio peccatorum fieri debet, apud eos tantummodo, qui curare hoc prævalent, & emendare, secundum quod scriptum est: Vos qui fortes estis, infirmitates infirmorum portate, hoc est, auferte, & exportate per curationem. hæc ille. Est enim ipsa confessio, plerisque frænum spirituale, contra peccata tam commissa delenda, quàm etiam vt homo caueat committenda. Multi enim in confitendo taliter habent dolorem & ruborem, propter quæ volunt præcauere posterius sic peccare, cum aliàs † necessitati fuerint peccatum illud ostendere proprio sacerdoti. Et sic videtur ipsa confessio esse medicina Tyriaca, contra peccatum commissum hominis abluendum, & specialis † præseruantia, ne homo iterum incidat in peccatum. Etiam naturale, secundum fidem communionis sanctorum est quod vnum quodque membrum Ecclesiæ iuuat aliud, quo ad salutem animæ. Ideo sicut est naturale, hominem inniti suffragio alterius in periculo corporali: Sic euidentius est naturale, hominem inniti suffragio alterius, in periculo animæ criminali. Et sicut natura mouet ad antecedens,

*Galat 6.
1. Theff. 5.*

*Vtilitas
confessio
nis.*

*id est † ne-
cesse habent*

*† præserua-
tina.*

fic & ad consequens, vt videlicet infirmus aptiori modo petat fratris sui suffragium detegendo sibi morbum spirituales, cum eis circumstantiis, vt medicina & suffragium meriti aptius consequatur. Sed & hoc dico, quòd plurimi decipiuntur circa istam confessionem auricularem: putantes, se per illam sacerdotum absolutionem nudam, posse consequi peccatorum remissionem, sine contritione & rubore illam exequentes: Nec emendam vitæ postea amplexantes, sed leuiter ex vsu aut timore sine coactione illa prosequentes. Et sunt heu plurimi, qui innixi super illa confessione auriculari, putant se per illam, grauibus irretiti criminibus, dignos fore Communionem beata corporis & sanguinis Domini. Sacerdotes etiam æstimant plerunque, vt iuxta illorum concupiscentiam, quemcunque absoluerint cum impositione, putent & coram Deo absolutam: cum tamen, si sacerdos à clauibus Ecclesiæ triumphantis hic errauit, neque soluit neque ligat spiritualiter. Et de quanto se illis clauibus conformauerit, soluit vel ligat apud Ecclesiam triumphantem.

DE SACRAMENTO

De extrema vnctione eiusque effectu & vtilitate.

CAPVT XVIII.

AD Sacramētum extreme vnctionis, quod nunc plerique deridēt & blasphemant, iā accedendo dico, Quòd illud Sacramētum habetur primò ex Euangelio Marci 6. vbi Euangelista de Apostolis à Christo missis ad prædicādum, sic dicit: Et exeuntes prædicabant, vt pœnitentiam agerent, & dæmonia multa eiiciebant, & vngebant oleo multos ægros, & sanabantur. Super quo textu Lira sic dicit: Ex hoc loco patet, quòd vnctio extrema, quæ est infirmorū, fuit instituta à Christo. Secundo habetur ex Canonica beati Iacobi, vbi sic de ea Apostolus loquitur, Iac. 5. Infirmatur quis ex vobis? inducat presbyteros Ecclesie, & orent super eū, vnquentes eum oleo, in nomine Domini, & oratio fidei sanabit infirmū, & alleuiabit eum, dicēs: & si in peccatis sit, dimittentur ei. Interlin. Vnquentes eum oleo consecrationis, in nomine Domini, formam vnctionis ostendit. Adduco autem Armacanum ad propositū lib. de quæstionibus Armeno-

Extrema
vnctio in
scripturis
fundata.

*Armacanus, aliàs
Armacanus.*

rum 9. lib. cap. 23. vbi sic dicit: Vnde ex quo beatus Iacobus dicit de ista vnctione olei, quod fieri debet infirmis. Et Marcus dicit, sic Apostolos fecisse, videtur quòd Iacobus cum ceteris Apostolis, hanc doctrinam à Christo accepit. Vnde enim Apostoli, in prima sui missione ad prædicandum, haberent hanc doctrinam, nisi à Domino, vt videtur? Et ideo sine dubio affirmant, quòd hoc sacramentum vnctionis, Dominus ipse instituit. De hoc Sacramento mihi videtur illud intelligi Marci ultimo: Super ægros manus imponent, & bene habebunt. Quauis de vnctione nihil expresserit, quam Christus supposuit, suos discipulos velle facere eis infirmis, quibus manus imponent, & alios sic docere, quia sic ipsi ab eo erant docti. Et infra dicit Armacanus (qui proprio nomine Ricardus dicitur) per modum dialogi, Primùm quærit & obiicit contra se, & postea soluit, ita dicens: Quæritur quis est effectus huius Sacramenti, intelligo principalis, & nunquid plures effectus? quoniam Iacobus Apostolus (sicut superius posuisti) tres ponit, scilicet: Oratio fidei sanabit infirmum, & alleuiabit eum Do-

De effectibus extremæ vnctionis.

Obiectio
nes varia.

minus: & si in peccatis sit, dimittentur ei. Distingue igitur istos affectus, & ostende quis sit principalior inter eos. Quid enim per Sanabit infirmum, intelligat, omnino non video: Quoniam si salutem corporalem iuuat, frustra adiungit: Alleuiabit eum Dominus: quoniam sanus alleuiatione non indiget. Item, tunc omnis infirmus inunctus, ab infirmitate sanaretur: cuius contrarium sæpe videmus. Non igitur intendit salutem corporalem, per hoc quod dicit, Sanabit infirmum. Nec video, quòd possit per hoc intelligere salutem spiritualem, quia illa (vt mihi videtur) propalatur, in hoc quod subiungit: Et si in peccatis sit, dimittentur ei. Quoniam dimissis peccatis, vnusquisque spiritualiter sanus efficitur. Item non video, qualiter verum est quòd oratio fidei sanabit infirmum, aut quòd sequitur, si in peccatis sit, dimittentur ei. Quia sic nullus inunctus periret, quia nullus perit, qui saluatur, aut cuius dimissa sunt peccata. Cuius contrarium videtur Ioannes innuere prima sua Epistola, cap. 5 vbi sic dicit: Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat pro eo, & dabitur sibi vita peccanti

non ad mortem. Est peccatū ad mortem, non pro illo dico quòd roget quis. Hoc enim videtur dicere, quòd peccās peccatum ad mortem, non potest omnino per orationem iuari, & per consequens non potest per vnctionem, aut per orationem fidei saluari. Vnde Ioannes instruit nos, vt non oremus pro tali. Et ratio hoc ostēdit, quoniam nullus impēnitens saluabitur, cūm pēnitentia sit necessaria pro peccato ad salutē. Vnde Christus primò tanquam primam viam ad salutē adultis incēpit prādicare sic: Pēnitentiam agite, &c. Et idem prācepit suis discipulis, Mat. 4. & 10. Ergo si impēnitēs vngentur, aut presbyteri ecclesiæ pro ipso orarent, non minus periret. Item, ex quo Deus in suo aduentu vnicuique reddet secundum opera sua: sicut dicit Mat. 16. Et Apocal. 2. & 22. Et vnusquisque propriā mercedem accipiet secundum suum laborem. 1. Cor 3. Et omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat quisque propria corporis, prout gessit, siue bonum, siue malum, 2. Corin. 5. Non video qualiter oratio vnus aut vnctio, potest quēquam saluare. Ricardus. Principalis effectus huius sacramenti est, sa-

Solutio
obiectio-

num.
Libro 9.
cap. 26.

lus spiritualis, in casu quo fortè aliàs periret infirmus. Aut si spiritus erat ante vnctionem in statu gratiæ, principalis effectus huius Sacramenti esset peccatorum venialium, & pœnæ debitæ remissio. Et secundarius effectus est alleuiatio corporalis, ita, vt infirmus alleuietur ab infirmitate corporali. Nec mireris, quod dixi in casu, in quo fortè infirmus periret: Quoniam credendum est, iuxta illud dictum sancti Ioannis, quod obiicit, multos saluari per orationes aliorum, & vigore Sacramentorum Ecclesiæ, qui aliter nullatenus saluarentur. Vnde & Iacobus sic immediatè subiunxit: Confitemini ergo alterutrum peccata vestra, & orate pro inuicem, vt saluemini: multum enim valet deprecatio iusti assidua. Helias homo erat similis nobis, & oratione orauit, vt non plueret super terram, & non pluit annos tres, & menses sex. Et rursus orauit, & cœlum dedit pluuiam, & terra dedit fructum suum. In quo dicto, non solum affirmat, vnum posse saluari per orationem alterius, sed multos, sicut dixit: Orate pro inuicem, vt saluemini. Et IOANNES suadet: Si quis scit fratrem

Multos
saluari p
orationē
aliorum
Iacob. 5.

I. Ioan. 5.

suum peccantem non ad mortem, pro
 ea petat, & dabitur ei vita. Sed Iacobus
 ratione à simili illud probat, per hoc Oratio
 videlicet, quòd Helias totum populum, pro alio
 vnica sua oratione subtrahendo plu- factaquã
 uiam tribus annis & mensibus sex puni- tum po-
 uit: & iterum totum populum, ne peri- test.
 ret, liberauit, oratione sua pluuiam im-
 petrando. Volens ostendere à simili ho-
 minem rationalem oratione alterius
 posse saluari. Quod ipse Dominus in
 Euangelio nobis expressit, cùm diuiti-
 bus suadebat sic: Et ego vobis dico, fa-
 cite vobis amicos de Mammona iniqui-
 tatis, vt cùm defeceritis, recipiant vos
 in æterna tabernacula. Lucae decimosẽ-
 xto. Vbi in hoc, quod ipse dicit: vt cùm
 defeceritis, recipiant vos in æterna taber-
 nacula: manifestè ostendit aliquos desi-
 cere, & sibi non sufficere ex propriis,
 qui tamen benefaciendo pauperibus, eo-
 rum possunt saluari suffragiis. Hoc
 etiam, quod Iacobus post præmissa ad-
 iunxit: Fratres mei, si quis ex vobis er-
 rauerit à veritate, & conuerterit eum
 quis, scire debet, quoniam qui conuertì
 fecerit peccatorem ab errore viæ suæ,
 saluabit animam suam à morte, & ope-

rit multitudinem peccatorum. Et Paulus 2. Corinthiorum octauo dicit, loquens Corinthiis de fratribus suis sic: Vestra abundantia illorum indigentiam suppleat, vt & illorum abundantia vestræ inopiæ sit supplementum. Vbi ostēdit inopiam spiritualem diuitum posse suppleri suffragiis pauperum deuotorum. Vnde Deuterono. nono & decimo dicit Moytes de seipso, Quod procidit ante Dominum quadraginta diebus & quadraginta noctibus, panem non comedens, & aquam non bibens, propter peccata populi: & Dominus exaudiuit eum. Similiter pro Aaron deprecatus est, vt dicit, & sæpe in lege præcipitur, Quòd sacerdos oret pro peccatis populi, vt Deus ea dimittat: sicut dicitur Leuitici quarto & quinto. Et Deus dixit amicis Iob: Iob autem seruus meus orabit pro vobis, faciem eius suscipiam, vt non vobis imputetur stultitia. Iob vltimo. Et ideo si infirmus sit, fortè in peccatis mortalibus, aut in vno, posset iuxta præmissa contingere, quòd non adiutus aliorum suffragiis, nec Ecclesiæ Sacramentis, periret, & finaliter damnaretur. Quibus tamen adhibitis,
Deus

Orare pro
infirmo.

Deus sibi pœnitentiam dignam immitteret, & consequenter eum saluaret. Et ideo propter hunc casum possibilem, expedit, super infirmum presbyteros, præcipuè sanctiores orare, & eum inungere, vt possit saluari, qui sine iis præstidiis nullatenus saluaretur. Vnde dixi, quòd salus animæ ipsius infirmi, est principalis effectus huius Sacramenti, sed hoc est in casu superius exposito. Et infra. Quoniam hoc ordine infirmus fructificat ad vitam æternam, per ista suffragia, quando est in peccatis mortalibus, quod primò à Deo conuertitur ad confitendum sua peccata, confidit & diuinam pietatem paratam sibi peccata dimittere, si verè pœniteat: & sic consequenter Deus eum interius excitat, per fidem † Dei clementia remissiuam ad pœnitendum, & ad diuinam misericordiam implorandum: & sic pœnitendo, si pœnitere voluerit, & ex fide misericordiam postulando, gratiam à Deo consequitur, per quam dimittuntur ei peccata. Non autem cuilibet scelerato semper ista suffragia suppetunt, sicut rationabiliter obiecisti, quia non omnis talis, quanuis incusatus in spiritu, isti suffragiis median-

Lib. 9. ca.

27.

Suffragia pro infirmo in peccatis constituto.

Lego de.*

tibus, sit tactus à Deo, vt de commissis
 pœniteat, & ad pœnitentiam se conuer-
 tat, & ob hoc non omnis inunctus salua-
 tur. Sed dictum Iacobi accipiendum est,
 sicut tu congruè ostendisti, cum moni-
 tione præmissa, si infirmus pœniteat, &
 diuinam misericordiam imploret. Sic
 in omnibus Sacramentis, ad hoc quod
 peccatori adulto conferat gratiam, pœ-
 nitentia præuia ipsius peccatoris exigitur,
 sicut obiecisti & obiiciendo proba-
 sti. Mihi insuper videtur, si aliquod pec-
 cati genus in homine sit irremissibile,
 etiam adiciendo si infirmus in tali pec-
 cato sit, vt à Ioanne dictum allegas, non
 expedit sibi, sicut innuit illud verbum
 Ioannis quod superius posuisti, pro eo
 orare: quia Deus nullatenus illud di-
 mitteret. Primus ergo effectus & princi-
 palis illius Sacramenti, est ista inspira-
 tio siue commotio interior à Deo, vt in-
 firmus si sit in peccatis mortalibus, ad
 sanitatem redeat, de Dei misericordia
 † remississima peccati, & sic consequen-
 ter verè pœniteat, & tandem consequatur
 gratiam saluatricem. Et ideo dicit
 Iacobus (vt mihi videtur) Quòd ora-
 tio fidei, scilicet consecratio vnctio-

Primus ef-
 fectus ex-
 tremæ vn-
 ctionis.
 † remissi-
 ma.

nis, impetret alteri sine sua pœnitentia & suis operibus vitam æternam, sicut tu rationabiliter obiecisti: quoniam hoc esse potest. Potest tamen oratio vnius fidelis hominis, & Sacramentum Ecclesiæ, alteri peccatori impetrare principium salutis modo prædicto, sicut supra ostendimus. Secundus effectus huius Sacramenti est alleuiatio corporalis, sicut Iacobus dicit: Et alleuiabit eum Dominus. Et ille est effectus absolute Sacramenti, scilicet in casu quocunque. Et tertius effectus est dimissio peccatorum, quò ad culpam & pœnam. Ego intelligo venialium peccatorum, quò ad culpam & pœnam, si in talibus sit infirmus: quoniam dimissio mortalium quò ad culpam innuitur in primo effectus, & sic primus effectus & secundus distinguuntur, sicut tu rationabiliter obiecisti. Vnde apparet, quòd non habet nisi vnum effectum absolutum, medium videlicet, alleuiationem infirmitatis corporalis, quia in casu, in quo infirmus non habet mortale aut veniale peccatum, Sacramentum illud effectum essentialem, alium quàm alleuia-

Secūdus.

Tertius.

tionem corporalem, non habet. Et dico
 essentialem, quia fortassis ex alleuiatio-
 ne corporali, posset in casu ipse infirmus
 amplius in merito & in Dei amore pro-
 ficere: sed ille profectus accidentalis es-
 set ipsius Sacramenti, non essentialis eius
 effectus. hæc Armacanus. Idem Armaca-
 nus. De necessitate huius Sacramenti
 mihi nihil occurrit in scriptura expres-
 sum, nisi quod Iacobum & Marcum me-
 mini dixisse. Veruntamen iuxta tractata
 sæpius constat, quòd potest dari casus, in
 quo dato hoc Sacramento saluatur infir-
 mus, qui aliàs damnaretur. Cùm igitur
 lateat sacerdotes Ecclesiæ, quando ille
 casus instat, semper aut pro maiori par-
 te sunt incerti si instet, & ita arctantur
 ex cura quam gerunt, per illius Sacra-
 menti remedium infirmo succurrere.
 Alioquin non video, quin infirmæ ani-
 mam, ipsorum de manibus requireret
 Deus: quoniam semper eorum negli-
 gentia est certa, quando talis casus est in-
 certus eis de salute infirmi, cui possunt
 & tenentur succurrere: Ex isto insuper
 sequitur necessitas huius Sacramenti in
 casu scilicet necessitatis talis, Quia de

lib. 9. cap.

28.

Casus ne-
 cessitatis
 huius Sa-
 cramenti.

lege communi non potest sine isto Sacramento infirmus saluari. Et quia casus iste (vt dixi) est incertus, singulis saltem ad mortem infirmantibus dari debet. Item rationabiliter eius necessitas confirmationis ex eius magna utilitate arguitur. Qui enim tam utile Sacramento negligeret, cum illo indigeret, non immeritò Deum offendere videretur, cum sine omni difficultate ex sui parte illud posset acquirere. Verum est autem, quòd non semper iudicatur contemptor, & si melius omittat eligendo minus bonum: quoniam maius bonum difficultatem habet maiorem. Sicut non est contemptor, qui eligit nubere, cum possit melius virgo manere, dicente Apostolo, 1. Corinth. 7. Si autem acceperis vxorem, non peccasti: & si nupserit virgo, non peccauit. Cui dicto tanquam ad melius consulendum, pramissit: Solutus es ab vxore: noli quaerere vxorem. Et ibi infra: Qui matrimonio adiungit virginem, benefacit: & qui non iungit, melius facit. Sed qui sine molestia, & sine difficultate potest melius facere, vel magnum commodum spirituale acquirere, si negligat, non

Quomodo necessarium est hoc Sacramentum.

DE SACRAMENTO

video quin sit suæ salutis neglector vel contemptor: imò amicus Dei omnino non esse conuincitur, qui eius beneplacitum cum illud præficere potest, non explet. Sicut omnis prudens, non esse amicum alterius iudicaret, qui cùm sine molestia aut difficultate notabili, posset amico multum proficere, & ei succurrere recusaret, aut eidem penitus placere non curaret. Igitur rationabiliter concludi potest, illud Sacramentum esse modo prædicto necessarium ad salutem: Ita, quòd si commodosè haberi poterit, habeatur.

Propter hoc Felix III. summus Pontifex, & Romanus, instituit, vt infirmi ante transitum oleo sancto inungantur. Quem æstimo hoc instituisse ex ratione expressa de confirmatione superius, scilicet, quia vidit huiusmodi vtilitatem & necessitatem in scriptura non esse expressam, ne quisquam omitteret illud ad suam perniciem, illud non debere omitti, statuto confirmauit. De forma verò conferendi illud Sacramentum, illud tene, quod 2. cap. suprà dixi de Sacramento Confirmationis. Ioannes: Video quod hoc sentis. Vterius enim mihi oc-

lib. 9. c. 29.

currit, siue videtur iuxta verba Iacobi, Obiectio
quòd illud Sacramentum non fit dan-
dum, nisi infirmis morituris: quia dicit,
quòd saluabit infirmum: & sic etiam Ec-
clesia Romana instituit. Et sic videtur il-
lud Sacramentum iterari non posse.

Cum tamen iuxta illud dictum Marci
Euangelistæ, illud Sacramentum Apo-
stoli dederunt morituris: & similiter
Christus: quia per vnctionem illam sal-
uabat infirmos. Nec dubium, quin de
corporali sanatione loquitur Marcus.

Mar. 6.

Nec dubium, quin Christus corporali-
ter cæco visum, liniendo oculos eius,
restituit. Etiam quia Marcus præmittit,
quòd daemonia eiciebant, quibus eie-
ctis in spiritu fuit salus. Ex quibus vi-
detur, quòd illis eiectis & curatis, si ali-
ter infirmarentur, dari poterit, & ita ite-
rari posset, sicut in eis pœnitentia, quo-
tiens peccarent. Imò hoc videtur omni-
no ex hoc, quòd omnibus infirmis de-
bet dari, cum vnus eius effectus sit sa-
natio, aut alleuatio corporis. Nec vi-
detur iuxta rationem, qua huius Sacra-
menti necessitatem probasti, quòd ali-
quis infirmus haberet amicum, nisi sta-
tim per collationem huius Sacramenti

Ioan. 9.

sibi succurreret : quoniam amico non hoc esset difficile omnino . Item videtur , quòd aliter sacerdos , qui illud ministrare deberet remedium sanationis diuinum , infirmum contemneret : quia illud remedium non exhiberet aegroto , cùm posset ipsum sanare , aut saltem aegritudinis suae molestiam mitigare .

Responſio
Armamani, de ite-
ratione
huius Sa-
cramenti.

Richardus. Non video ex sacra scriptura , quin inunctio & similiter eius effectus , sit iterabilis , sicut poenitentia iterabilis est , & similiter eius effectus : Et consecratio & eius effectus , sicut tu rationabiliter deduxisti . Et ideo non mihi videtur ex sacra scriptura , quin dari possit quibuscunque infirmis , & quotiescunque sunt infirmi . Quoniam saluator , Marci ultimo , absolute dicit de credituris in eum : Super aegros manus imponent , & bene habebunt . Et Apostolis erat dictum absolute , & simpliciter : Infirmos curate . Et similiter Christi discipulis , Luc. 10 . Nec verba Iacobi ad contrarium sensum impellunt , Quoniam infirmus non moriturus ex ista infirmitate , saluari potest , scilicet gratiam spiritualem accipere , sicut potest statim moriturus infirmus . Et sic in

Mat. 10.

utroque potest esse alienatio, & dimissio peccatorum. Ne tamē Sacramentum vilesceret, si eisdem præberetur: ordinavit Romana Ecclesia, quod non detur, nisi qui morituri videntur in proximo. Non autem sic statuit de pœnitentia: quoniam peccatori ipsa est simpliciter necessaria ad salutem. Et sicut ipsa sola, inter remedia contra prædicta data à Domino, est necessaria ad salutem absolutè: sic ipsa sola simpliciter & absolutè pro omni peccato potest licitè iterari. Legimus enim istos ante Baptismum spiritum sanctum recepisse, Act. 10. qui audierunt verbum Petri, & cecidit super eos spiritus sanctus, * Cùm * *Sicut* De paulo cui dicebat Ananias, vt videas, & implearis spiritu sancto. *Meliorera causam, quod hæc ritia non*

Act. 9 dicitur de Paulo: Qui [non dubium] saluati fuissent, si antequàm baptizari poterant, decessissent: sicut in præcedenti libro ostendimus. Nullus autem peccans mortaliter, potest sine pœnitentia saluus esse. Et ob hoc eius iteratio licitè prohiberi non potest, sicut potest iteratio cæterorum, ne ex frequentatione vilescant. Et alia ratio non est, cur alia Sacramenta, scilicet Baptismus, Confirmatio & Ordo non iterantur, & ecclesia prohibet ea iterari. Sed

Alia est ratio de extrema vnctione quàm de pœnitentia.

*reiterantur
 ponit S.
 Tho. ex B.
 Augu. in
 part. 3. q. 63
 art. 5. quia
 imprimunt
 characterē
 indelibile.
 alias † pre-
 cipuum.
 alias † quic
 quid.*

Quando
 iterari de
 bet extre-
 ma vn-
 ctio.

pœnitentia iteratur, nisi quòd eius effe-
 ctu perditio per culpam, iterum resti-
 tueretur idem effectus. Quia vera pœ-
 nitentia iterari potest, cùm tota scriptu-
 ra vtriusque Testamenti sit tradita prin-
 cipaliter propter peccatores per pœni-
 tentiam saluandos. Quæ inquit, Quod
 pœnitentia effectum † primum aliorum
 Sacramentorum instituit: Quoniam ve-
 ra pœnitentia restituit hominem ad sta-
 tum gratiæ, in quo fuerat ante lapsum.
 Ideo non est opportunum Sacramenta
 huiusmodi iterare † quod de Vnctione
 extrema, & aliis tribus Sacramentis ra-
 tio ostendit hîc. De Vnctione igitur vi-
 detur eadem ratione quòd debet itera-
 ri, in casu, scilicet cùm ille qui videtur
 moriturus, sanatus fuerit, & iterum in-
 firmatur, & non pœnitet de commissis.
 Quoniam tunc Sacramentum vnctio-
 nis impetrat siue efficit pœnitentiæ Sa-
 cramentum, quam pœnitentiam infir-
 mus fortè aliàs non haberet. Et ideo in
 tali casu, tanquam eius causa, debet vn-
 ctionis iteratio pœnitentiæ iteratio-
 nem præire. Non tamen sicut obiicis,
 omnino debet illud Sacramentum ite-
 rari, quotienscunque aliquis infirmatur,

quauis vnus eius effectus sit alleuatio corporalis : quia ille est eius secundarius effectus. Et ideo propter illud iterari non debet, nisi primum oporteat iterari, tam pro corporis sanitate, quàm spiritus. Et ideo amicitia non exigit, vt infirmitatibus omnibus conferatur & semper. Nec sacerdos contemnit diuinum remedium, si illud non conferat, nisi quomodo ratio exigit conferendum. Et ob hoc, quòd semper in articulo mortis dari debet infirmis, & Sacramentum Confirmationis generaliter baptizatis omnibus dari debet, quàm citius commodosè poterit post Baptismum. Ex quo sequitur, qui Sacramentum Confirmationis retardant, sine quo plurimi suorum subditotum de hac luce decedunt, grauitè valde coram Deo delinquant. Et omnes etiam, qui Sacramentum Extremæ vnctionis conferre renuunt, aut negligunt, ad quos ex cura, quam gerunt, illud pertinet, damnationem (vt mihi videtur) sibi acquirunt. Hæc ille. Item Augustinus in sermone, qui incipit: Rogo vos fratres charissimi, vt attentius cogitemus, quare Christiani sumus, & crucem Christi

Nō retardari debet confirmatio nec Extrema vnctio.

August.

in fronte portamus, sic dicit: Quotiens aliqua infirmitas superuenerit, corpus & sanguinem CHRISTI ille qui ægror-
tar accipiat: Oleum benedictum à pres-
biteris humiliter atque fideliter petat,
& inde corpusculum suum vngat: & il-
lud quod scriptum est impletur in eo:

Iac. 5. Infirmatur aliquis in vobis? inducat pres-
byteros Ecclesiæ, vt orent super eo, vng-
gentes eum oleo, & oratio fidei salua-
bit infirmum, & alleuiabit eum Domi-
nus: & si in peccatis fuerit, dimitten-
tur. Hæc ille. Beda autem ipsam olei

Beda. vnctionem, benedictione Põtificali con-
secratam, dicit ab Apostolis processis-
se. Vnde sic dicit super Luc. 3. Quid euan-
gelizarent, aut quomodo curarent Apo-
stoli. Marcus exponit planiùs: Prædica-
bant (inquit) vt pœnitentiam agerent,

Mar. 6. & vngabant oleo multos egrotos, & sana-
bantur. Dicit Iacobus: Si infirmatur quis
in vobis, inducat presbyteros Ecclesiæ,

Iac. 5. & orent super ipso: vngentes eum oleo
in nomine Domini: & si in peccatis sit,
dimittentur ei. Vnde patet, ab ipsis Apo-
stolis hunc sanctæ Ecclesiæ morem esse
contractum, vt Pontificali benedictione,
consecrato oleo, perungantur ægroti.

Hæc ille. Item Hugo libro de Sacramen-
 tis, parte 15. 2. libri, sic dicit: Qui hanc vn-
 ctionem fideliter & deuotè percipit, per
 eam sine dubio & in corpore & in anima
 alleuiationem accipere meretur: Si ta-
 men expedit, vt in vtroque alleuietur.
 Quòd si fortè corporis sanitatem & vali-
 tudinè habere illi non expedit, illam pro-
 culdubio, quæ est anime, sanitatem & al-
 leuiationem in huiusmodi vnctionis per-
 ceptione acquirit. Hæc ille.

Hugo.

*Testimonium Ioannis Vuicle-
 phi de VII. Sacra-
 mentis.*

CAPVT XIX.

PRO confirmatione au-
 tem omniũ Sacramen-
 torum, adduco & Ma- Elegans
 gistrum Ioannem Vui descriptio
 clephum in sua postil- castrorũ
 la, super nouo Testa- Ecclesiæ
 mento super Marcum per septẽ
 15. capi. vbi sic sententiar de Septẽ Sacra sacramen-
 mentis: Sacramẽta Ecclesiæ sunt velut ca- ta.
 strum & munitio tutissima, quã velut flu-

uius immēsus primò circuit aqua Baptif-
malis, quæ primò coercet accessus hosti-
les. In interiorib⁹ ripis fluminis, sunt Cō-
firmatio & Pœnitentia, velut valus & mu-
rus exterior. In medio autem velut turris
fortissima, Sacramētum Eucharistiæ col-
locatur, ad quam ascenditur per gradus
ordinis. Et citra hos gradus, Matrimoniu
quasi murus interior, defendens legitimè
forum seculare & Ecclesiasticum. Ostio-
lum autem; per quod ingreditur vitam
futuram, est Extrema vnctio. Sed & to-
tam istam seriem castrorum fundauit
CHRISTVS, dans vicariis potestatem
vbique erigēdi. Hæc ille. Sic & super pri-
ma Corinthio. I. in eadem postilla dicit:
Omnia Sacramenta sunt CHRISTI, &
ipse dat gratiã, quam efficaciter significat
quodlibet Sacramentum. Et ab ipso vt
fundamento habet efficaciam, secundum
eius benedicta merita. Et infra. Docuit
eum omnia Sacramenta instituere, quæ-
dam tamen difficiliora ad credendum, &
magis necessaria ad salutē, per se promul-
gavit, vt Baptismum, Eucharistiam, Or-
dinem & Pœnitentiam. Quædam au-
tem per Apostolos, vt Confirmationem
& extremam Vnctionem. De Confirma-

Omnia
Sacramē-
ta à Chri-
sto gratiã
& effica-
ciam ha-
bent.

tionem patet in Actibus Apostolorum, & *Act. 8.*
 de extrema unctione Iacob. 5. Imò Mar.
 6. fit mentio de Olei unctione. Nec cre-
 dendum est, omnia opera CHRISTI
 in Euangelio fuisse explicata, ut patet
 Ioan. ultimo. Sed præcipuè curarunt Eu-
 angelistæ tradere illa, quæ sunt de ne-
 cessitate salutis, & Ecclesiæ dispositio-
 nis. Hæc ille. Idem loquens de præpa-
 ratione ad venerabile sacramentum Eu-
 charistiæ, in tract. de corpore Christi,
 inter cætera sic dicit: Oportet dignè su-
 mentem diuinam Eucharistiam, habe-
 re actus & habitus virtuosos: cum o-
 porteat quod Dei virtus & Dei sapien-
 tia sint mundæ secundum habitus &
 opera, quò ad humanitatem suam un-
 dique ministrata. Oportet, inquam,
 dignè hoc Sacramentum sumentem ha-
 bere tres virtutes Theologicas, & con-
 uersationem virtuosam, imitatoriam
 capitis sui CHRISTI quò ad virtutes
 Theologicas. Oportet omnino habe-
 re fidem sanctam, de humanitate &
 diuinitate CHRISTI, & de concer-
 nentibus hoc sacramentum: quia im-
 possibile est, infidelem in istis placere
 DEO. Habita autem dignitate ex fun-

Quis di-
 gnè sumit
 Eucharis-
 tiam.

DE VII. SACRAMENT.

damento fidei , neceſſe eſt vt erigatur ſpes in domino omnipotente, omnifcien- te, omniuolente, qui tantam gratitudi- nem ſibi ingratuſ oſtendit : humanitùs pati- endo , moriendo , aſcendendo , & Sacramentum illud in memoriam iſto- rum & aliorum mirabilium tribuen- do. Ex quo ad charitatem patet, Quòd nullum Sacramentum notat expreſſiùs charitatem & pacem cum Deo & ho- mine habendam , quàm hoc ſignum. Ex hinc enim CHRISTVS tradens Apo- ſtoliſ hoc Sacramentum, finaliter com- mendat tam crebrò & ſpecialiter (vt patet Ioan. 20.) pacem Apoſtoliſ. Et in- frà dicit de communicante , quòd ſe- cundum maximum ſignum charitatis debet accendi per hoc Sacramentum, ad deponendum tam corpus quàm ani- mam pro amicis. Hæc ille. Item loquens

Confiten- dum non ſoli deo, ſed & ho- mini. Vtilitas extremæ vnctionis

de Sacramento Pœnitentiæ, ſuper Iaco- bi 5. dicit: Oportet recipere Sacramen- tum Pœnitentiæ pro mortalibus ab- luendis: confitendo non ſolum Deo , ſed & homini in caſu. Et cum ſpecialiter confitendum ſit vicario CHRISTI, qui mediat inter Deum & hominem ordina- runt poſteri confeſſionem auricularem.

Item

Item de Extrema vnctione, super 1. Corinthi 1. dicit, Quòd vnctio extrema est medicina ad sanandum peccatum, ad intitulum in officio nouo, vt patet Iacob. 5. Est enim Extrema vnctio signum efficax, & finalis, & vniuersalis remissionis peccatorum, per vnctionem infirmi pœnitentis, indeterminatis partibus, cum oleo oliuæ, ab Episcopo consecrato, ministrato à sacerdote, verba cum intentione debita proferente. Hæc ille. Et patet error multorum impietum & dicentium, Quod si habemus oleum Hierosolymitanum, denotando Balsamum, sicut Apostoli habuerunt, tunc vellemus vngere. Quia Beada dicit, quòd Apostoli oleo vngent. Et Vicleph dicit oleo oliuæ. Et quòd non sit consonum dictum taliter loquentium: patet quòd nullus sanctorum dicit, Apostolos Balsamo infirmos vnxisse: Tum quia pauperes Apostoli, tam preciosam rem vnde recepissent? cum Balsamum purum sit charum vt aurum: Tum quia dictum eorum confictum sonat contra dicta Dionysij, qui dicit: Quòd rebus exterioribus preciosis facile potest seduci animus: quia animus

Apostoli
non balsa
mo sed o
leo oliua
rum vnx
erunt egro
tos.

DE VII. SACRAMENT.

humanus ibi sifteret, & non ampliùs eleuaretur. Vbi sic dicit Dionysius libr. de cœlesti Hierarchia: Non arbitror aliquē prudentem virum negare, quin signa dissimiliora efficacius sursum ducant mentem nostram, quàm similia: quia per signa preciosiora facilè posset seduci animus infirmus. Hæc ille. Nam homines virtutem Sacramentorum ipsis nudis materiis Sacramentorum possent ascribere, & non virtuti Dei, quæ per illa Sacramenta operatur.

De virtute consiciendi Sacramenta.

CAPVT XX.

QUOD autē alij loquentes dicunt, Si haberemus bonum Episcopū, tunc vellemus ab eo vti sacramento oleo, & infirmos eodem vngere. Isti si dicere volunt, Quòd in mortali existens non conficit, caueant sibi: quia Lucæ 22. dicitur, quòd duodecim Apostolis existentibus cū eo, dū distribuit, dixit: Hoc facite in meam commemorationem. In quo verbo fecit eos sacerdotes & Episcopos, dans auctoritatem & potestatem faciendi hoc, scilicet accipiendi panē, gratias agendi, & conse-

Sacerdotes & boni & mali, verè conficere possunt.

crandi, manducandi, & aliis tradendi Sequitur exinde, quod & Iudæ, qui iam pactum fecerat de prodicione. Et Matthæ. 10. Conuocauit duodecim, dedit eis potestatem spirituum immundorum, vt eiicerent eos, & curarent omnem languorem. Dignissima nempe dona possunt stare cum peccato mortali, vt pontificatus, potestas sacerdotij, & curandi languores. Quia sine charitate dicit apostolus posse stare, vt linguis hominum loquatur & Angelorum, vt prophetias habeat, mysteria noscat, & c. 1. Cor. 13. Item Episcopus Laodiciæ, miser & miserabilis pauper, nudus & cæcus, vocatur angelus à Deo propter officium & ministerium, quod stabat cum peccato mortali. Et si sic esset, tunc sequeretur perplexitas magna in Ecclesia, quod vnusquisque nesciret, quis conficit, qui baptizat: quia qui libet de se nescit, an odio vel amore dignus sit, & per consequens nec de alio. Etiam non est credendum, quod consecratio Sacramentorum foret virtute humana, aut merito sacerdotis, dicente CHRISTO, Ioanis 9. Non Moyses, & consequenter nec alius sacerdos, dat vobis panem de cælo, sed pater meus.

A ij

Mortale peccatum non tollit dignitatē aut potestatem sacerdotij
Apoc. 3.

Consecratio Sacramentorum non hominis, sed Dei virtute fit.

DE VII. SACRAMENT.

Virtus ergo verborum Christi & potestas, hoc fecit & facit. Non ergo à meliore melius, nec à peiore fit sacramentum peius. Et tantum pro nunc de quinque Sacramentis. De reliquis autem in posterum dicitur. Amen.

Explicit de Sacramentis Ecclesiæ Tractatus M. Ioan. Rokyzanæ, Scriptus Pragæ, exscriptus verò Dreſdæ in Misma.